

4117-053

14

Број: 17-14-1-688-2/14
Сарајево, 21. март 2014. године

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO: 25-03-2014			
Број документа	Број предмета	Број	Број прилога
01,02 -	05-2-	432/14	

B

**ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

- ПРЕДСТАВНИЧКИ ДОМ
- ДОМ НАРОДА

Предмет. Сагласност за ратификацију споразума, тражи се

У складу са чланом 16. Закона о поступку закључивања и извршавања међународних уговора ("Сл. гласник БиХ", бр 29/00 и 32/13), достављамо вам ради давања сагласности за ратификацију:

Споразума о финансирању између Босне и Херцеговине и Европске комисије у вези са вишекорисничким програмом за ТЕМПУС 2013 у оквиру Инструмента за претприступну помоћ. Споразум је потписан 22. 03. 2013. године у Бриселу и 03. 12. 2013. године у Сарајеву, а потписала га је, у име Босне и Херцеговине, гђа Невенка Савић, директорица Дирекције за европске интеграције БиХ.

Будући да је Министарство финансија и трезора БиХ надлежно за провођење поступка за закључивање овог споразума, молимо вас да на састанке ваших комисија, односно сједнице Дома, поред представника Предсједништва БиХ, као предлагача, позовете и представника Министарства који заступницима, односно делегатима може дати све потребне информације о споразуму.

С поштовањем,

ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАР

Борис Буха

MFA-BA-MPP
Broj: 08/1-31-05-2-35758/13
Sarajevo, 14.03.2014.godine

10-Min 2014
20-03-14
2-16

DOKUMENTI BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO	
PROJEKTOVANJE	20-03-2014
BR.	14
POSREDOVANJE	14-1
POSREDOVANJE	688-1

PREDSJEDNIŠTVO BOSNE I HERCEGOVINE

SARAJEVO

Predmet: Prijedlog odluke o ratifikaciji Sporazuma o finansiranju između Bosne i Hercegovine i Evropske komisije u vezi sa višekorisničkim programom za TEMPUS 2013 u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć, - dostavlja se;

U prilogu akta dostavljamo Prijedlog odluke o ratifikaciji Sporazuma o finansiranju između Bosne i Hercegovine i Evropske komisije u vezi sa višekorisničkim programom za TEMPUS 2013 u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć, potpisan 22. marta 2013. u Briselu i 05. decembra 2013. godine u Sarajevu, na engleskom jeziku.

Podsjećamo da je Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na 42. redovnoj sjednici, održanoj 5. decembra 2013. godine, donijelo odluku broj: 01-50-1-3493-14/13 o prihvatanju predmetnog Sporazuma.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 85. sjednici, održanoj 6. marta 2014. godine, utvrdilo prijedlog odluke o ratifikaciji predmetnog Sporazuma.

Molimo Predsjedništvo Bosne i Hercegovine da donese odluku o ratifikaciji Sporazuma o finansiranju između Bosne i Hercegovine i Evropske komisije u vezi sa višekorisničkim programom za TEMPUS 2013 u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć.

S poštovanjem,

Prilog: Kao u tekstu

MINISTAR
[Signature]
dr. Zlatko Lagumdžija

SPORAZUM O FINANSIRANJU

IZMEĐU

BOSNE I HERCEGOVINE

I

**EVROPSKE KOMISIJE U VEZI SA
VIŠEKORISNIČKIM PROGRAMOM**

**ZA TEMPUS 2013
U OKVIRU INSTRUMENTA ZA PRETPRISTUPNU POMOĆ**

Datum

(Centralizirano upravljanje)

SADRŽAJ

Preambula

1. Program
2. Provođenje programa
3. Strukture i organi sa odgovornostima
4. Finansiranje
5. Ugovorni rok
6. Rok za izvršenje ugovora
7. Krajnji rok za isplatu sredstava
8. Tretiranje primitaka
9. Prihvatljivost troškova
10. Čuvanje dokumentacije
11. Tumačenje
12. Djelimična nevalidnost i nenamjerni propusti
13. Revizije i izmjene i dopune
14. Završetak
15. Poravnanje razlika
16. Obavještenja
17. Broj originalnih primjeraka
18. Dodaci
19. Stupanje na snagu

Dodatak A Višekorisnički program za Tempus u okviru Komponente IPA pomoći u tranziciji i jačanju institucija za 2013. godinu koji je usvojen Odlukom Komisije C(2013) 1180 od 28. februara 2013. godine.

Dodatak B Okvirni sporazum između Komisije Evropskih zajednica i Bosne i Hercegovine od 20. februara 2008. godine

SPORAZUM O FINANSIRANJU

BOSNA I HERCEGOVINA

i

EVROPSKA KOMISIJA

u daljnjem tekstu zajedno označene kao "Strane", ili pojedinačno kao "Korisnik" u slučaju Bosne i Hercegovine, ili "Komisija", u slučaju Evropske komisije.

Obzirom da:

- (a) 01. avgusta 2006. godine Vijeće Evropske unije usvojilo je Uredbu (EZ) broj 1085/2006 za uspostavljanje Instrumenta za prepristupnu pomoć (u daljnjem tekstu: "Okvirna IPA uredba"). Stupivši na snagu od 01. januara 2007. godine ovaj instrument predstavlja jedinstvenu zakonsku osnovu za pružanje finansijske pomoći zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima u njihovim nastojanjima da unaprijede političke, privredne i institucijske reforme u cilju učlanjenja u Evropsku uniju.
- (b) 12. juna 2007. godine Komisija usvojila Uredbu (EZ) br. 718/2007 za provođenje Okvirne IPA uredbе, kojom se detaljno uređuju odredbe o primjenjivom upravljanju i kontroli (u daljnjem tekstu: "IPA Uredba o realizaciji").
- (c) Pomoć Evropske unije u okviru instrumenta za prepristupnu pomoć treba nastaviti pružati podršku za Korisnike u njihovim naporima za jačanje demokratskih institucija i vladavine prava, reformu državne uprave, provođenje privrednih reformi, poštovanje ljudskih i manjinskih prava, promoviranje ravnopravnosti polova, podršku za razvoj civilnog društva i bolju regionalnu saradnju, kao i pomirenje i rekonstrukciju, te da doprinose održivom razvoju i smanjenju siromaštva.

Za potencijalne kandidate pomoć Evropske unije može također uključivati određeno usklađivanje s *pravnom stečevinom* EU, kao i podršku za investicijske projekte, posebno u cilju izgradnje kapaciteta upravljanja u oblastima regionalnog razvoja, ljudskih resursa i ruralnog razvoja.

- (d) Strane su zaključile 20. februara 2008. godine Okvirni sporazum kojim se utvrđuju opšti uslovi saradnje i realizacije pomoći Evropske unije u okviru Instrumenta za prepristupnu pomoć.

- (e) Komisija je usvojila 28. februara 2013. godine Višekoristični program za Tempus u okviru IPA Komponente pomoći u tranziciji i jačanju institucija za 2013. godinu (u daljnjem tekstu: "program"). Ovaj program realizira Komisija indirektno na centraliziranoj osnovi.
- (f) Neophodno je za realizaciju ovog programa da Strane zaključe Sporazum o finansiranju kojim se utvrđuju uslovi za pružanje pomoći Evropske unije, pravila i postupci isplate koji se odnose na isplatu te pomoći, i uslovi pod kojima će se tom pomoći upravljati.

DOGOVORILE SU SLIJEDEĆE:

1 PROGRAM

Komisija će putem granta doprinijeti finansiranju slijedećeg programa, koji je izložen u Dodatku A ovog Sporazuma:

Broj programa: *ABAC N° 2013/SI.645034*

Naslov: *Višekorisnički program za Tempus u okviru IPA Komponente pomoći u tranziciji i jačanju institucija za 2013. godinu - C(2013)1180 od 28. februara 2013. godine*

2 PROVOĐENJE PROGRAMA

- (1) Program će realizirati Evropska komisija na indirektnoj centraliziranoj osnovi poštujući Član 53a Finansijske uredbe i odgovarajuće odredbe Pravilnika o provođenju. Zadaći realizacije su delegirani Izvršnoj agenciji za obrazovanje, audiovizuelnu politiku i kulturu na osnovu Člana 54(2) (a) Finansijske uredbe, koja je osnovana Odlukom Komisije 2005/56/EZ od 14. januara 2005. godine. Svojom odlukom C(2008) 5582, koja je usvojena 09. oktobra 2008. godine, Komisija je povjerila Izvršnoj agenciji upravljanje programima Tempus III i Tempus IV. U skladu sa Članom 12(3) Uredbe Vijeća (EZ) 58/2003 od 19. decembra 2002. godine kojom se utvrđuje statut za izvršne agencije kojima se povjeravaju određeni zadaci u upravljanju programima¹ Zajednice, svi programi koji se povjere izvršnoj agenciji moraju pridonijeti finansiranju administrativnog budžeta te agencije.
- (2) Program se provodi u skladu sa odredbama Okvirnog sporazuma o Pravilima za saradnju koja se odnose na Finansijsku pomoć EU za Bosnu i Hercegovinu i na provođenje Pomoći u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) koji su Strane zaključile 20. februara 2008. godine (u daljnjem tekstu: "Okvirni sporazum"), a koji je izložen u Dijelu B ovog Sporazuma.

3 STRUKTURE I ORGANI SA ODGOVORNOSTIMA

Korisnik imenuje nacionalnog IPA koordinatora, u skladu sa Okvirnim sporazumom, koji će djelovati kao predstavnik Korisnika pred Komisijom. On / ona mora osigurati održavanje bliske veze između Komisije i Korisnika, i u pogledu opšteg procesa pristupanja i u pogledu pretpristupne pomoći EU u okviru IPA.

¹ SL. GL. L11, od 16.01.2003, str. 1

4 FINANSIRANJE

Sredstva za provođenje ovog Sporazuma su slijedeća:

- (a) Doprinos Evropske unije za 2013. godinu je fiksni i iznosi maksimalno 2 400 000 EUR za dio programa koji se odnosi na Bosnu i Hercegovinu, kako je detaljno naznačeno u programu. Međutim, isplata doprinosa od Evropske unije koje će izvršiti Komisija biti će u granicama raspoloživih sredstava.
- (b) Troškove struktura i organa koje uspostavi Korisnik za potrebe realizacije ovog programa snosi Korisnik.

5 UGOVORNI ROK

- (1) Pojedinačni ugovori i sporazumi kojima se provodi ovaj Sporazum zaključuju se najkasnije u roku od tri godine od dana zaključenja ovog Sporazuma.
- (2) Sva sredstva za koje nije zaključen ugovor prije ugovornog roka se otkazuju.

6 ROK ZA IZVRŠENJE UGOVORA

- (1) Ugovori moraju biti izvršeni u roku od najviše četiri godine od krajnjeg datuma za ugovaranje.
- (2) Rok za izvršenje ugovora može se produžiti prije njegovog isteka u propisno opravdanim slučajevima.

7 KRAJNJI ROK ZA ISPLATU SREDSTAVA

- (1) Isplata sredstava mora se izvršiti najkasnije godinu dana nakon isteka roka za izvršenje ugovora.
- (2) Rok za isplatu sredstava može se produžiti prije njegovog isteka u propisno opravdanim slučajevima.

8 TRETIRANJE PRIMITAKA

- (1) Prihodi u svrhe IPA uključuju prihode ostvarene na osnovu operacija, tokom razdoblja sufinansiranja operacija, od prodaje, zakupa, servisnih upisa/taksi ili drugih ekvivalentnih primanja s izuzetkom:
 - (a) prihoda ostvarenih tokom ekonomskog vijeka sufinansiranih investicija u slučaju investiranja u poduzeća;
 - (b) prihoda ostvarenih u okviru mjere finansijskog inženjeringa, uključujući rizični kapital i sredstva kredita, sredstva garancija i lizing;

- (c) prema datom slučaju, doprinosa iz privatnog sektora za sufinansiranje aktivnosti, koji će biti prikazani zajedno s javnim doprinosom u finansijskim tabelama programa.
- (2) Prihodi definirani u prethodnom stavu 1 predstavljaju dobit koja se oduzima od iznosa prihvatljivih troškova za odgovarajuću predmetnu aktivnost. Najkasnije do završetka programa takvi prihodi se oduzimaju od relevantnih prihvatljivih troškova aktivnosti u cjelini ili srazmjerno, zavisno od toga da li su ostvareni u potpunosti ili samo djelimično kroz sufinansiranu aktivnost.

9 PRIHVATLJIVOST TROŠKOVA

- (1) Troškovi u okviru programa u Dodatku A prihvatljivi su za doprinos Evropske unije ako su nastali nakon potpisivanja ugovora i grantova kojima se realizira program, osim u slučajevima koji se izričito predviđaju u Finansijskoj uredbi.
- (2) Slijedeći troškovi nisu prihvatljivi za doprinos Evropske unije u okviru programa u Dodatku A:
- (a) porezi, uključujući i poreze na dodanu vrijednost;
 - (b) carinske i uvozne dažbine, ili neke druge dažbine;
 - (c) kupovina, izdavanje ili najam zemljišta i postojećih objekata;
 - (d) novčane kazne, finansijski penali i troškovi parničenja;
 - (e) troškovi poslovanja;
 - (f) polovna oprema;
 - (g) bankarski troškovi, troškovi garancija i slični troškovi;
 - (h) troškovi konverzije, troškovi i gubici po konverziji u vezi sa bilo kojim od posebnih deviznih računa, kao i drugi čisto finansijski troškovi;
 - (i) doprinosi u naturi;
 - (j) troškovi lizinga;
 - (k) troškovi amortizacije.
- (3) Izuzetno od prethodnog stava 2, Komisija će pojedinačno odlučivati prema datom slučaju o tome da li su slijedeći troškovi prihvatljivi:
- (a) troškovi poslovanja, uključujući troškove najma, koji se posebno odnose na period sufinansiranja aktivnosti;
 - (b) porezi na dodanu vrijednost, ako su ispunjeni slijedeći uslovi:

- (i) porezi na dodanu vrijednost se ne mogu vratiti ni na koji način;
 - (ii) utvrđeno je da ih snosi krajnji korisnik, i
 - (iii) jasno su naznačeni u prijedlogu projekta.
- (c) troškovi koji se odnose na bankarske garancije ili slična jamstva koja podnosi krajnji korisnik granta.
- (4) Troškovi koji se financiraju u okviru IPA ne podliježu drugim financiranjima iz budžeta Evropske unije.

10 ČUVANJE DOKUMENTACIJE

- (1) Sva dokumentacija koja se odnosi na program iz Dodatka A čuva se najmanje pet godina od dana kada Evropski parlament odobri pražnjenje za budžetsku godinu na koju se dokument odnosi.
- (2) U slučaju da program iz Dodatka A nije definitivno završen u roku koji je utvrđen u prethodnom stavu 1, dokumentacija koja se na njega odnosi čuva se do kraja slijedeće godine nakon što je program u Dodatku A završen.

11 TUMAČENJE

- (1) Osim u slučaju da podliježu određenoj izričitoj odredbi u ovom Sporazumu kojom se nalaže suprotno, termini koji se koriste u ovom Sporazumu imaju isto značenje koje im je dodijeljeno u Okvirnoj IPA uredbi i IPA Uredbi o realizaciji.
- (2) Osim u slučaju da podliježu određenoj izričitoj odredbi u ovom Sporazumu kojom se nalaže suprotno, pozivanja na ovaj Sporazum su pozivanja na takav Sporazum kako se izmijeni i dopuni, nadogradi ili zamijeni s vremena na vrijeme.
- (3) Sva pozivanja na Uredbe Vijeća ili Komisije vrše se na verziju tih uredbi kako se naznači. Po potrebi, modifikacije tih uredbi se prenose u ovaj Sporazum putem izmjena i dopuna.
- (4) Naslovi u ovom Sporazumu nemaju nikakav pravni značaj i ne utiču na njegovo tumačenje.

12 DJELIMIČNA NEVALIDNOST I NENAMJERNI PROPUSTI

- (1) Ako neka odredba ovog Sporazuma jeste ili postane nevažeća, ili ako ovaj Sporazum sadrži nenamjerne praznine, to neće uticati na valjanost ostalih odredbi ovog Sporazuma. Strane će zamijeniti svaku nevaljanu odredbu valjanom odredbom, takvom da je najbliža moguća cilju i namjeni nevažeće odredbe.

- (2) Strane će popuniti sve nenamjerne propuste odredbom koja najbolje odgovara svrsi i namjeni ovog Sporazuma, u skladu sa Okvirnom IPA uredbom i IPA Uredbom o realizaciji.

13 REVIZIJE I IZMJENE I DOPUNE

- (1) Provođenje ovog Sporazuma podliježe periodičnim pregledima u vrijeme koje Strane dogovore između sebe.
- (2) Svaka izmjena i dopuna koju dogovore Strane biti će u pismenoj formi i činiti će dio ovog Sporazuma. Takva izmjena i dopuna stupa na snagu s datumom koji odrede Strane.

14 ZAVRŠETAK

- (1) Ne dovodeći u pitanje stav 2, ovaj Sporazum se okončava osam godina nakon njegovoga potpisivanja. Ovo okončanje ne isključuje mogućnost da Komisija izradi finansijske korekcije u skladu sa Članom 56 IPA Uredbe o realizaciji.
- (2) Ovaj Sporazum može raskinuti bilo koja Strana putem pismenog obavještenja za drugu Stranu. Takav prekid stupa na snagu šest kalendarskih mjeseci od datuma pismenog obavještenja.

15 PORAVNANJE RAZLIKA

- (1) Razlike koje mogu proizići iz tumačenja, funkcioniranja i provođenja ovog Sporazuma, na nekim ili na svim nivoima sudjelovanja, rješavati će se sporazumnim putem kroz konsultacije između Strana.
- (2) Ukoliko sporazumno rješenje izostane, bilo koja Strana može uputiti predmet na arbitražu u skladu sa fakultativnim pravilima za posredovanja Stalnog arbitražnog suda koja uključuju međunarodne organizacije i države, a koja su na snazi na dan potpisivanja ovog Sporazuma.
- (3) Jezik koji će se koristiti u arbitražnom postupku je engleski. Nadležni organ za imenovanje je generalni sekretar Stalnog arbitražnog suda, nakon zaprimanja pismenog zahtjeva od bilo koje Strane. Odluka arbitra je obavezujuća za sve Strane i nema mogućnosti žalbe.

16 OBAVJEŠTENJA

- (1) Svaka komunikacija u vezi s ovim Sporazumom mora biti u pisanom obliku i na engleskom jeziku. Svaka komunikacija mora biti potpisana i mora biti dostavljena u vidu originalnoga dokumenta ili putem faksimila.

(2) Svaka komunikacija u vezi s ovim Sporazumom mora biti poslana na slijedeće adrese:

Za Komisiju:

g. Gerhard Schuman-Hitzler
Direktor
Opšta uprava za proširenje (Directorate General for Enlargement)
IPA strategija (IPA Strategy)
ZNAK 04/99 (CHAR 04/99)
B-1049 Brisel (B-1049 Brussels)

Za Korisnika:

gđa. Nevenka Savić
Nacionalni IPA koordinator
Direktor
Direkcija za evropske integracije
Trg Bosne i Hercegovine 1
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

17 BROJ ORIGINALNIH PRIMJERAKA

Ovaj Sporazum je sačinjen u dva originalna primjerka na engleskom jeziku.

18 DODACI

Dodaci A i B čine sastavni dio ovog Sporazuma.

19 STUPANJE NA SNAGU

Ovaj Sporazum stupa na snagu na dan potpisivanja. Ukoliko sporazumne Strane potpišu Sporazum na različite datume, ovaj Sporazum stupa na snagu sa danom potpisivanja druge od dvije sporazumne Strane.

Potpisano za i u ime Bosne i Hercegovine, u Sarajevu, 05. decembra 2013

gđa. Nevenka Savić
Nacionalni IPA koordinator

Potpisano za i u ime Komisije, u Briselu, 22. marta 2013

g. Gerhard Schuman-Hitzler
Direktor

DODATAK A

**VIŠEKORISNIČKI PROGRAM ZA TEMPUS U OKVIRU IPA
KOMPONENTE POMOĆI U TRANZICIJI I JAČANJU INSTITUCIJA
ZA 2013. GODINU KOJI JE USVOJEN ODLUKOM KOMISIJE
C(2013) 1180 OD 28. FEBRUARA 2013. GODINE**

DODATAK B

**OKVIRNI SPORAZUM IZMEĐU KOMISIJE EVROPSKIH
ZAJEDNICA I BOSNE I HERCEGOVINE OD 20. FEBRUARA 2008.
GODINE**

Potvrđujem da ovaj prijevod u potpunosti odgovara originalu koji je sastavljen na engleskom jeziku.

Ovj.br. 14/08/2013-1b

Prijedor, 14. avgust 2013.

Aleksandra Majkić

stalni sudski tumač za engleski jezik, imenovana od strane
Ministarstva pravde Republike Srpske i Okružnog suda u
Banja Luci; po odluci: 01/2-704-30/02 od: 21. novembar 2002.

DODATAK A: Višekorisnički program za Tempus u okviru IPA Komponente za pomoć u tranziciji i izgradnji institucija za 2013. godinu

1 IDENTIFIKACIJA

Korisnik	Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo *, Crna Gora, Srbija
CRIS broj odluke	SI2.645034
Godina	2013.
EU doprinos	11 700.000 EUR
Nadležni organ za provođenje	Ovaj program provesti će Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelnu politiku i kulturu (EACEA).
Krajnji datum za zaključivanje Sporazuma o finansiranju	najkasnije do 31. decembra 2014. godine
Krajnji datum[i] za ugovaranje	3 godine nakon datuma zaključivanja sporazuma o finansiranju. Ovaj datum također se odnosi i na državno sufinansiranje.
Krajnji datum za izvršenje	4 godine nakon krajnjeg roka za ugovaranje. Ovaj datum također se odnosi i na državno sufinansiranje.
Relevantne budžetske linije	22.02.07.01: regionalni i horizontalni programi
Jedinica za programiranje	Jedinica D3, Regionalni programi, OU za proširenje
Jedinica za provođenje / EU Delegacija	Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelnu politiku i kulturu (EACEA).

2 PROGRAM

2.1 ODABRANI PRIORITETI U OKVIRU OVOG PROGRAMA

Ovaj IPA Višekorisnički (VK) Program je dizajniran da odgovori na prioritetne potrebe kao što je navedeno u IPA Višekorisničkom višegodišnjem indikativnom planskom dokumentu (VIPD) 2011-2013, kao i u Državnim VIPD, uzimajući u obzir smjernice navedene u strateškim dokumentima Evropske unije, lekcije naučene u toku programiranja i provođenja prethodne pomoći EU, i saznanja iz konsultacija sa, između ostalih, korisnicima, Međunarodnim finansijskim institucijama (MFI), Vijećem za regionalnu saradnju (VRS), zemljama članicama EU, organizacijama civilnog društva i Službama Evropske komisije.

* Ovaj naziv ne prejudicira stavove o statusu, te je u skladu sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija 1244, i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o neovisnosti Kosova.

Evropsko partnerstvo za sve kandidate i potencijalne kandidate ističe kao kratkoročni prioritet važnost razvijanja akcijskih planova za provođenje obrazovne strategije sa povećanim dijalogom, i koordinaciju na svim nivoima i sa svim zainteresiranim stranama. Osim toga, potrebno je izdvojiti dovoljno sredstava, i osigurati bolje uključivanje u EU programe visokog obrazovanja, uključujući između ostalih i Tempus.

EU smatra visoko obrazovanje važnim prioritetom u svojim aktivnostima saradnje sa korisnicima. Program Tempus, koji je najduži po trajanju instrument EU u ovom sektoru, i koji ima snažan fokus na institucijskoj saradnji, nalazi se u svojoj četvrtoj fazi, koja pokriva godine 2007-2013. Od svog osnivanja 1990. godine, univerzitetska saradnja u okviru Tempus programa uspješno je doprinijela razvoju institucija za visoko obrazovanje u zemljama zapadnog Balkana i održivim partnerstvima između univerziteta, kao i jačanju uzajamnog razumijevanja između EU i zapadnog Balkana.

Doprinos za sudjelovanje u Tempus programu je predviđen u okviru državnog IPA izdvajanja svakog korisnika. Višekorisnička pomoć pokriva regionalne projekte koji promoviraju saradnju između IPA korisnika, kao i horizontalne projekte koji se odnose na zajedničke potrebe IPA korisnika, a čiji je cilj postizanje djelotvornosti i ekonomičnosti.

Da bi se olakšalo programiranje, Višekorisnički IPA 2013 projekti kojima upravlja Komisija (OU za proširenje, Jedinica za regionalne programe) grupirani su u posebne Programe:

- Višekorisnički program za 2013;
- Tempus program 2013 (ovaj program);
- Regionalni program stambenog zbrinjavanja 2012-2013;
- Program za nuklearnu sigurnost i zaštitu od zračenja 2013.

Osim toga, 05. decembra 2011. godine Evropska komisija je usvojila program za podršku razvoja Civilnog društva u 2011-2012, sa izmjenama i dopunama radi uključivanja jedne raspodjele za 2013. godinu za koji Višekorisnička pomoć dopunjava sredstva iz državnih IPA programa u Mehanizmu Civilnog društva.

2.2 ODABRANI SEKTORI U OKVIRU OVOG PROGRAMA I KOORDINACIJA DONATORA

Da bi se postigli prioriteti odabrani za podršku u programskom periodu 2011-2013, Višekorisnički VIPD sadrži sedam (7) sektora na koje će IPA pomoć biti usmjerena:

- Pravosuđe i unutarnjih poslovi, uključujući i osnovna prava i osjetljive grupe
- Reforma javne uprave
- Podrška za civilno društvo
- Razvoj privatnog sektora
- Saobraćajna i energetska infrastruktura, uključujući i nuklearnu sigurnost
- Očuvanje okoliša i klimatske promjene
- Društveni razvoj.

Također, u svim državnim VIPD svakog korisnika obrazovanje je prioritet u okviru Odjeljenja za društveni razvoj u pogledu podsticanja reforme visokog obrazovanja i regionalne saradnje.

2.3 OPIS

Tempus je program Evropske unije koji podržava moderniziranje visokog obrazovanja u partnerskim zemljama istočne Evrope, središnje Azije, zapadnog Balkana i regiona Mediterana, uglavnom kroz projekte saradnje između univerziteta. Višekorisnički program za Tempus olakšava reformu visokog obrazovanja kroz poboljšanje kvaliteta i upravljanja univerzitetima, u skladu sa promjenama političkih, socijalnih i ekonomskih potreba; i usporedbu sa zemljama članicama EU.

Konkretno, Tempus program pomaže u promoviranju dobrovoljne konvergencije prema EU kretanjima u oblasti visokog obrazovanja koji proizilaze iz Lisbonske agende i Bolonjskog procesa, povezivanje visokog obrazovanja i tržišta rada i ohrabrivanje ljudskog kapitala.

Tempus program slijedi niz opštih ciljeva koji su zajednički za sve korisnike. Ovi zajednički ciljevi mogu biti dopunjeni regionalnim ciljevima ili ciljevima koji su specifični za korisnika, prema datom slučaju. Četvrta faza Tempus programa, koja je pokrenuta 2007. godine doprinosi pripremi kandidata i potencijalnih kandidata za pristupanje, a posebno za sudjelovanje u Programu integriranog cjeloživotnog učenja (2007-2013).

Na osnovu iskustava stečenih u prethodnoj fazi, Tempus program (2007-2013) pruža slijedeće tri komponente koje su dovoljno fleksibilne u prilagođavanju potrebama i prioritetima pojedinačnih korisnika:

Komponenta I: Zajednički Projekti

Zajednički projekti se zasnivaju na multilateralnom partnerstvu između visokoškolskih institucija u EU i korisnika. Zajednički projekti imaju za cilj prenos znanja sa univerziteta u EU na institucije u zemljama korisnicama i između partnerskih institucija.

Komponenta II: Strukturni Projekti

Strukturni projekti su dizajnirani da podrže strukturne reforme sistema visokog obrazovanja i razvoj strateškog okvira na državnom nivou na osnovu prioriteta koje su utvrdili nadležni organi partnerskih zemalja.

Strukturni projekti mogu jednako uključivati jednog ili više korisnika. Oni uključuju institucije za visoko obrazovanje i druge neakademske članove po potrebi. Ministarstva prosvjete moraju biti uključena.

Komponenta III: Prateće mjere

Prateće mjere uključuju sastanke koordinatora projekta i drugih zainteresiranih strana, aktivnosti proširivanja, kao i podršku za Državne Tempus kancelarije u zemljama korisnicama. Osim toga, mogu biti izvršene i druge relevantne aktivnosti, poput tematskih konferencija, studija o specifičnim pitanjima i aktivnosti usmjerene na identificiranje i širenje dobre prakse.

Tempus program ima za cilj postići slijedeće rezultate:

- Visokoškolske ustanove su pripremljene za uspješno sudjelovanje u Programu integriranog cjeloživotnog učenja, uključujući i provođenje Bolonjskoga procesa;
- Povećana sinergija između zakonodavstva i politike o visokom obrazovanju i institucijske reforme;

- Poboljšanje kapaciteta univerzitetskog upravljanja; veća transparentnost i efektivnost u donošenju odluka;
- Poboljšani nastavni planovi i programi i kursevi u skladu sa promjenom društvenih i ekonomskih potreba;
- Poboljšane vještine nenastavnog osoblja koje je relevantno za reformu javne uprave i razvoj civilnog društva;
- Nastavnici obučeni o modernim obrazovnim praksama i metodologiji;
- Napredni savremeni materijali i metode nastave i učenja, s posebnim fokusom na poboljšanje udžbenika;
- Bliža saradnja i dijeljenje resursa i iskustava između visokoškolskih ustanova na regionalnom nivou i na nivou EU.

Napredak u postizanju rezultata biti će ocijenjen uzimajući u obzir slijedeće mjerljive pokazatelje:

- 80% novih i revidiranih univerzitetskih nastavnih planova i programa (usklađenih sa sistemom tri ciklusa) uspješno je provedeno do 2017. godine;
- 75% Tempus projekata u skladu je sa standardima tehničke i akademske evaluacije;
- za 75% studijskih programa studentima se izdaje dodatak diplomi automatski i besplatno;
- do 2017. godine više od 75% institucija sudionica i programa koriste Evropski sistem prijenosa bodova (ESPB);
- učestalost javnih rasprava koje uključuju visokoškolske institucije i tijela Javne uprave;
- učestalost sastanaka između visokoškolskih institucija i zvaničnika koji su odgovorni za reformu tržišta rada;
- 50% institucija sudionica razvilo je postupke za internu procjenu kvaliteta do 2017. godine;
- 50% institucija sudionica razmjenjuje najbolje prakse upravljanja sa drugim visokoškolskim institucijama (VŠI) i drugim sektorima do 2017. godine;
- broj mjera za djelotvornost internih administrativnih postupaka;
- broj mjera za upotrebu kupljene opreme;
- najmanje 10 novih nastavnih planova i programa je razvijeno, i najmanje 200 studenata je pratilo nove ili revidirane programe do 2017. godine;
- najmanje 50 novih kurseva je provedeno do 2017. godine;
- najmanje 400 polaznika iz različitih profesija (akademske, administrativne, civilnog društva) obučeno je do 2017. godine;

- mehanizmi za mentorstvo i superviziju su na snazi za sve novorazvijene programe;
- najmanje 5% povećanja u broju poboljšanih udžbenika objavljenih do 2017. godine;
- 100% projekata poštuje prioritetne oblasti navedene u Pozivu za podnošenje prijedloga za Zajedničke projekte;
- 65% regionalnih projekata u ukupnim projektima.

Za *komponente programa I "Zajednički Projekti"* i *komponentu II "Strukturni Projekti"*, prijedlozi projekata biti će dostavljeni kao odgovor na godišnji poziv za podnošenje prijedloga koji se objavljuje u Službenom glasniku i na web stranici programa, a ugovori će biti potpisani u 4. kvartalu 2013. godine. Za usmjeravanje intervencija programa i maksimiziranje njegovog uticaja biti će definirani regionalni i državni prioriteti. Projekte u obe komponente mogu predložiti konzorcijumi visokoškolskih institucija (VŠI) u EU i partnerskim zemljama. Javne uprave (ministarstva, druge državne, regionalne i lokalne uprave), ili vladine organizacije mogu također sudjelovati u Tempus programu kao partneri, ali ne mogu dobijati sredstva iz granta, osim za dnevnice i putne troškove.

Indikativni budžet za Komponente I i II treba predstavljati 90% ukupnog budžeta (tj. 10 530 000 EUR), a ostatak je određen za Prateće mjere. Finansijski doprinos EU ne smije prelaziti 90% ukupnih prihvatljivih troškova. Finansirani konzorcijum mora doprinijeti sa najmanje 10% od prihvatljivih troškova projekta.

Glavni kriterijumi za odabir su: operativne sposobnosti i finansijske sposobnosti kandidata. Kriterijumi za dodjelu su:

- jasnoća, koherentnost i relevantnost ciljeva projekta;
- kvalitet partnerstva;
- kvalitet sadržaja projekta i primjenjene metodologije;
- održivost;
- budžet i isplativost.

Za *komponentu III programa, "Prateće mjere"* provesti će se proširenjem postojećih pet (5) sporazuma o grantu za podršku aktivnosti Državnih Tempus kancelarija, jednu (1) određenu dodjelu u okviru postojećeg okvirnog ugovora (koristeći okvirni ugovor EAC/10/2009/01 sa Timskim radom u pružanju usluga. U ovom ugovoru Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelnu politiku i kulturu (EACEA) je jedan od ugovornih organa zajedno sa Komisijom (OU EAC) i Evropskim institutom za inovacije i tehnologiju (EIT)), i dva (2) ugovora sa ekspertima odabranim iz poziva za izražavanje interesa (koristeći popis kvalificiranih eksperata, koji je sačinjen nakon objavljivanja poziva za izražavanje interesa koji objavljuje Agencija EACEA/2007 u skladu sa Naslovom VII Dijela Dva "Eksperti" Finansijske uredbe).

Za Državne Tempus kancelarije propisana je direktna dodjela prema Članu 168.1(f) Pravilnika o provođenju i potpuno finansiranje biti će obezbijeđeno u skladu sa Članom 253.1(e) Pravilnika o provođenju.

Konkretno, sastanci koordinatora projekta i drugih sudionika biti će organizirani kroz odgovarajuće okvirne ugovore. Širenje informacija može se dogovoriti kroz različite aktivnosti kao što su tematski seminari (realizirani kroz okvirni ugovor) ili studije (realizirane na osnovu poziva za izražavanje interesa).

2.4 UNAKRSNA PITANJA

Jednake mogućnosti:

Tokom proteklih nekoliko decenija postojala je povećana pažnja koja se posvećivala rodnoj dimenziji siromaštva i razvoju u zemljama u tranziciji, posebno u odnosu na ulogu žena u obrazovnim procesima i uticaju visokog obrazovanja na politiku jednakih mogućnosti.

Projekti trebaju integrirati rodnu ravnopravnost u svojim ciljevima i aktivnostima, posebno u predmetnim pitanjima i oblastima studija u kojima je prisustvo žena u privredi tradicionalno veoma slabo (nauka i tehnologija). Projekti bi trebalo da promoviraju rodnu ravnotežu i identificiraju faktore koji utiču na rodnu diskriminaciju. Oni trebaju pratiti i ocjenjivati prelaz iz sfere obrazovanja i obuke u sferu profesionalnog života, te zapošljavanje i razvoj karijere potencijalnih vrhunskih rukovodilaca ženskog pola.

Projekti u oblasti obrazovanja i nauke trebaju promovirati promjene uloge polova i društvenih stereotipa, izbjegavajući bilo kakve kulturološke predrasude u obrazovnim materijalima.

Načelo jednakih mogućnosti treba uzeti u obzir prilikom procjene kvaliteta svih predloženih projekata u okviru tri komponente. Posebna pažnja posvetiti će se ovoj dimenziji prilikom određivanja koristi od aktivnosti mobilnosti.

Prilikom provođenja projektnih aktivnosti, te u odgovarajućoj mjeri, predstavljanje podataka sa presjekom prema rodovima treba biti dostupno radi izvršavanja analize društvenog i privrednog uticaja poduzetih aktivnosti.

Okoliš:

Dužnu pažnju treba posvetiti razvoju politike Vlade u vezi sa zaštitom okoliša i uvrštavanju takve politike u okvir svih strateških političkih dokumenata koje ona može izraditi, i svih aktivnosti obuke koje može izvršiti i novih studijskih planova i programa koje može izraditi.

Manjine:

Prava manjina potrebno je uzeti u obzir prilikom procjene kvaliteta svih predloženih projekata u okviru tri komponente.

2.5 PRETPOSTAVKE I PREDUSLOVI

Ovaj Program realizirati će se na osnovu pretpostavke da će akademske institucije iz zemalja korisnica i zemalja članica EU biti zainteresirane za sudjelovanje u predloženim aktivnostima. Posvećenost korisnika u stavljanju na raspolaganje neophodnih resursa, bliskoj saradnji i razmjeni znanja kao i iskustava od suštinskog je značaja za uspjeh programa.

3 BUDŽET

3.1 TABELA INDIKATIVNOG BUDŽETA
(CENTRALIZIRANO UPRAVLJANJE)

	Izgradnja institucija (II)				Investicija (INV)				%	%						
	Ukupni troškovi	IPA EU doprinos	Ostali doprinosi ⁽¹⁾		Ukupni troškovi	IPA EU doprinos	Ostali doprinosi ⁽¹⁾									
			EUR (a)=(b)+(c)	EUR (b)			EUR (c)	% (2)			EUR (d)=(e)+(f)	EUR (e)	EUR (f)	EUR (g)=(a)+(d)	EUR (h)=(b)+(e)	% (2)
Korisnik Tempusa																
Albanija	2 222 222	2 000 000	222 222	10	2 222 222					2 222 222				2 000 000		17.09
Bosna i Hercegovina	2 666 666	2 400 000	266 666	10	2 666 666					2 666 666				2 400 000		20.51
Kosovo	3 000 000	2 700 000	300 000	10	3 000 000					3 000 000				2 700 000		23.08
Crna Gora	666 666	600 000	66 666	10	66 666					666 666				600 000		5.13
Srbija	4 444 444	4 000 000	444 444	10	444 444					4 444 444				4 000 000		34.19
UKUPNO	12 999 998	11 700 000	1 299 998	10	1 299 998					12 999 998				11 700 000		100

Iznosi neto od PDV-a.

(1) Doprinos (javni i privatni državni i/ ili međunarodni doprinos) koji obezbjeđuju državni partneri

(2) Izraženo u % od Ukupnih troškova II. ili INV (kolona (a) ili (d)).

(3) Samo za redove Sektora ili Projekta. Izraženo u % od glavnog ukupnog zbira kolone (h). Ona ukazuje na relativnu težinu sektora ili vezano za

Ukupni IPA EU doprinos cjelokupnog FP.

3.2 PRINCIP SUFINANSIRANJA KOJI SE PRIMJENJUJE NA PROGRAM

Doprinos Evropske unije, koji predstavlja 90% od ukupnog budžeta izdvojenog za ovaj program, izračunat je u odnosu na **prihvatljive troškove**, koji se zasnivaju na **ukupnim troškovima**. Sufinansiranje obezbjeđuju konzorcijumi koji apliciraju za sredstva.

Zbog horizontalnog karaktera ovog Programa, nije moguće zahtijevati državno sufinansiranje za ovaj Program.

U slučaju grantova, finansirani konzorcijumi moraju doprinijeti sa najmanje 10% od prihvatljivih troškova projekta.

4 REALIZACIJA

4.1 REŽIMI UPRAVLJANJA I MODALITETI REALIZACIJE

Program će se realizirati na osnovu indirektnog centraliziranog upravljanja od strane Izvršne agencije za obrazovanje, audiovizuelnu politiku i kulturu (EACEA) u skladu sa Članom 54(2) Finansijske uredbe.

EACEA je utemeljena Odlukom Komisije 2005/56/EZ od 14. januara 2005. godine. Svojom odlukom C(2008)5582 koja je usvojena 09. oktobra 2008. godine, Komisija je povjerila Izvršnoj agenciji upravljanje programima Tempus III i Tempus IV. Prema Članu 12(3) Uredbe Vijeća (EZ) 58/2003 od 19. decembra 2002. godine, kojom se utvrđuje statut izvršnih agencija kojima se povjeravaju određeni zadaci u upravljanju programima¹ Zajednice, svaki program koji se povjeri izvršnoj agenciji mora doprinijeti finansiranju administrativnog budžeta te agencije.

4.2 OPŠTA PRAVILA ZA POSTUPKE NABAVKE I DODJELE GRANTA

Nabavka se pridržava odredbi Dijela Dva, Naslova IV Finansijske uredbe i Dijela Dva, Naslova III, Poglavlja 3 Pravilnika o provođenju Finansijske uredbe², kao i pravila i postupaka za ugovore o uslugama, nabavci i radovima koji se finansiraju iz opšteg budžeta Evropskih zajednica u svrhe saradnje sa trećim zemljama koje je Komisija usvojila 24. maja 2007. godine (C (2007)2034).

Postupci dodjele granta pridržavaju se odredbi Dijela Jedan, Naslova VI Finansijske uredbe, i Dijela Jedan, Naslova VI Pravilnika o provođenju Finansijske uredbe.

5 PRAĆENJE I PROCJENA

5.1 PRAĆENJE

Komisija može poduzeti sve radnje koje su potrebne za praćenje predmetnih programa.

¹ SL. GL L11, od 16.1.2003, str. 1-8

² Uredba Komisije (EZ, Euroatom) br. 2342/2002 od 23. decembra 2002. godine, kojom se propisuju detaljna pravila za primjenu Uredbe Vijeća broj 1605/2002 o Finansijskoj uredbi koja se primjenjuje na opšti budžet Evropskih zajednica, SL. GL L1. 357. od 31.12.2002., str. 1.

5.2 PROCJENA

Programi su predmet ex ante procjena, kao i privremenih i/ili ex post procjena u skladu sa Članovima 57 i 82 IPA Uredbe o realizaciji³, sa ciljem da se poboljšaju kvaliteta, djelotvornost i dosljednost pomoći iz fondova EU i strategija i realizacija programa. Rezultati procjene uzimaju se u obzir u ciklusu programiranja i realizacije. Komisija može također obavljati strateške procjene.

6 REVIZIJA, FINANSIJSKA KONTROLA I MJERE PROTIV PREVARA

Računi i aktivnosti svih strana uključenih u realizaciju ovog programa, kao i svi ugovori i sporazumi za provođenje ovog programa, predmet su, sa jedne strane, nadzora i finansijske kontrole od strane Komisije (uključujući Evropski ured za borbu protiv prevara), koja može da izvrši provjere po svom nahođenju, bilo samostalno, ili preko spoljnog revizora, i, sa druge strane, revizije od strane Evropskog revizorskog suda.

Da bi se obezbijedila djelotvorna zaštita finansijskih interesa Evropske unije, Komisija (uključujući i Evropski ured za borbu protiv prevara) može obaviti provjere i inspekcije na licu mjesta u skladu sa postupcima predviđenim u Uredbi Vijeća (EZ, Euroatom) broj 2185/96⁴.

Prethodno opisane kontrole i revizije važe za sve izvođače, podizvođače i korisnike grantova koji su dobili sredstva EU.

7 NEZNATNA PRERASPODJELA SREDSTAVA

Službenik delegacije za ovjeru (AOD) ili službenik pod-delegacije za ovjeru (AOSD), u skladu sa ovlaštenjima koja je na njega prenio AOD, i u skladu sa načelima dobrog finansijskog upravljanja, može izvršiti neznatnu preraspodjelu sredstava bez ikakvih neophodnih izmjena i dopuna odluke o finansiranju. U tom kontekstu, pod neznatnom preraspodjelom smatra se kumulativna preraspodjela koja ne prelazi 20% od ukupnog iznosa predviđenog za ovaj program, uz ograničenje do 4 miliona EUR, pod uslovom da to ne utiče na prirodu i ciljeve programa. IPA odbor biti će obaviješten o prethodno pomenutoj preraspodjeli sredstava.

8 OGRANIČENE PROMJENE

Ograničene promjene u realizaciji ovog programa koje utiču na suštinske elemente navedene u Članu 90 Pravilnika o provođenju Finansijske uredbe, koji su indikativne prirode⁵, može izvršiti službenik delegacije za ovjeru (AOD), ili službenik pod-delegacije za ovjeru (AOSD), u skladu sa prenesenim ovlaštenjima koja mu prenesu AOD, u skladu sa načelima dobrog finansijskog upravljanja bez neophodne izmjene i dopune odluke o finansiranju.

³ Uredba Komisije (EZ) broj 718/2007 od 12. juna 2007. godine kojom se provodi Uredba Vijeća (EZ) br. 1085/2006 za uspostavljanje Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPA), SL. GL 170, od 29.6.2007. str.1.

⁴ SL. GL L 292, od 15.11.1996, str. 2

⁵ Ovi suštinski elementi indikativne prirode su, za grantove, indikativni iznos poziva za prijedloge, i za nabavku, indikativni broj i vrsta predviđenih ugovora, i indikativni vremenski okvir za pokretanje postupaka za nabavku.

Potvrđujem da ovaj prijevod u potpunosti odgovara originalu koji je sastavljen na engleskom jeziku.
Ovj.br. 14/10/2013-1a
Prijedor, 14. oktobar 2013.

Aleksandra Majkić
stalni sudski tumač za engleski jezik, imenovana od strane
Ministarstva pravde Republike Srpske i Okružnog suda u
Banja Luci; po odluci: 01/2-704-30/02 od: 21. novembar 2002.

Prijedlog projekta - IPA Višekorisički programi / Komponenta I

1 IDENTIFIKACIJA

Naziv Projekta	Višekorisički Program za Tempus u okviru Komponente IPA pomoći u tranziciji i jačanju institucija za 2013. godinu
Broj odluke CRIS	SI2.
Broj Projekta	1
Oznaka Sektora VIPD	7. Društveni razvoj
ELARG statistička oznaka	02.26 – Obrazovanje i kultura
Oznaka Sektora VIPD	11420
Ukupna vrijednost (bez PDV)¹	12 999 998 EUR
Doprinos EU	11 700 000 EUR
Način upravljanja	Indirektno centralizirano
Upravljanje realizacijom	Program će realizirati Izvršna Agencija za obrazovanje, audiovizuelnu politiku i kulturu (EACEA).
Modalitet realizacije	Samostalni projekat
Tip pomoći	Grantovi, Ugovor o uslugama
Zona koja ima korist od aktivnosti	Zapadni Balkan: Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo*, Crna Gora, Srbija

2 OBRAZLOŽENJE

Komisija smatra visoko obrazovanje važnim prioritetom za svoje aktivnosti saradnje sa Korisnicima i susjednim zemljama. Program Tempus, koji je najdugotrajniji instrument EU u ovom sektoru, a koji postavlja jak fokus na institucijsku suradnju, nalazi se u svojoj četvrtoj fazi koja obuhvata godine 2007-2013.

2.1 KONTEKST PROJEKTA: PITANJA I POTREBE KOJE JE POTREBNO RJEŠAVATI

ALBANIJA

Zakonodavna reforma u Albaniji počela 1994. godine sa prvim Zakonom o visokom obrazovanju² koji uključuje brojne važne elemente u vezi sa definiranjem statusa, zadataka i ciljeva, organiziranja i

¹ Ukupna vrijednost projekta treba da bude umanjena za PDV i/ili druge poreze. Ukoliko to nije slučaj, potrebno je jasno navesti iznos PDV-a i razloge zašto se on smatra opravdanim.

* Ova oznaka je bez prejudiciranja stavova o statusu, i u skladu je sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji nezavisnosti Kosova.

² Zakon br. 78120, od 06.04.1994 "O visokom obrazovanju u Republici Albaniji"

upravljanja visokoškolskim ustanovama, finansijskih odnosa, administracije, itd. Ovi elementi su od ključnog značaja za strukturiranje i funkcioniranje univerziteta.

Konkretno, zakonodavne reforme u visokom obrazovanju fokusiraju se na slijedeće aspekte:

- Uspostavljanje sistema procjene kvaliteta i akreditacije i postupaka prepoznavanja i priznavanja;
- Definiranje postupaka za izbor organa upravljanja u skladu sa evropskim standardima;
- Povećanje finansijske i institucijske autonomije;
- Poboljšanje prijemnih postupaka u visokom obrazovanju.

Novi Zakon o visokom obrazovanju³ odražava veliki broj značajnih poboljšanja, što je značajno povećalo institucijsku, finansijsku i akademsku autonomiju viših škola, omogućilo uvođenje novih kvalitetnih mehanizama i savremene administracije univerziteta. O izmjenama i dopunama zakona trenutno se raspravlja u cilju prilagođavanja novom razvoju visokog obrazovanja u Albaniji.

Jedan od prioriteta za visoko obrazovanje u Albaniji bio je razvoj Bolonjskog sistema sa tri ciklusa, uključujući i stručno usavršavanje i dalje kvalifikacije. Različite zakonske odluke su razradene za njegovu implementaciju.

Tokom poslednje decenije osnovani su brojni privatni univerziteti. Pored toga, politika jačanja univerzitetske saradnje razvijena je posebno u pogledu partnerstva između univerziteta i poduzeća ("Univerzitet-Poduzeće"), kao i univerziteta i lokalnih vlasti ("Univerzitet-lokalna vlast").

Univerziteti su počeli da definišu svoje institucijske strategije razvoja, koje ne samo da stimuliraju institucije i njihove upravljačke organe da razmotre i druge aspekte obrazovanja, već pružaju i jaku osnovu za kreiranje i razvoj bolje državne strategije visokog obrazovanja.

Reforma visokog obrazovanja u Albaniji nastavlja se i dalje na osnovu bliske saradnje između Ministarstva prosvjete i nauke i univerziteta.

Integracija albanskog visokog obrazovanja u evropski sistem visokog obrazovanja, kao i poboljšanja u kvalitetu i dalje ostaju glavni ciljevi u procesu reforme visokog obrazovanja. Ministarstvo prosvjete i nauke i svi univerziteti čini se da su posvećeni provođenju Bolonjskog procesa. Uvođenje sistema sa tri ciklusa, nastavna reforma, primjena sistema ESPB bodovanja i Dodatka diplomi u visokom obrazovanju podržani su i sprovode se u svim univerzitetskim programima. U okviru programa Tempus stručnjaci za Reformu visokog obrazovanja također doprinose ovom procesu.

Albanija je potpisala i ratificirala Lisabonsku konvenciju o priznavanju univerzitetskih priznanja.

Konačno, program Tempus i dalje ostaje najvažniji alat za implementaciju Bolonjskog procesa i za omogućavanje albanskim visokoškolskim institucijama da se priključe evropskoj zoni visokog obrazovanja.

³ Zakon br. 9741, od 21.05.2007.

BOSNA I HERCEGOVINA

O posvećenosti Bosne i Hercegovine Bolonjskom procesu redovno je izvještavano na različitim ministarskim bolonjskim konferencijama.

Proces integracije univerziteta je u toku, ali on nije realiziran jednako širom zemlje. Trenutno pet od osam javnih univerziteta u Bosni i Hercegovini su integrirani, uključujući Univerzitet u Tuzli, Univerzitet u Zenici, Univerzitet u Banjoj Luci, Univerzitet u Istočnom Sarajevu i Univerzitet u Bihaću, dok preostala tri univerziteta još uvijek nisu integrirana (Univerzitet u Sarajevu, Univerzitet u Mostaru i Univerzitet "Džemal Bijedić" u Mostaru). Uvođenje strukturiranih doktorskih studija je započelo kroz projekte Tempus.

Evropska komisija je finansirala studiju izvodljivosti za reformu finansiranja visokog obrazovanja, a sprovođenje preporuka studije započelo je u 2010. godini.

KOSOVO

U poslijeratnom razdoblju, od juna 1999. do marta 2002. godine kosovski obrazovni sistem regulira Privremena uprava Ujedinjenih naroda (UNMIK), a naročito Odjel za obrazovanje i nauku (OON). U ovom periodu značajni rezultati su postignuti u stabilizaciji obrazovnog sistema na Kosovu.

Imenovanje prve kosovske poslijeratne Vlade bilo je popraćeno formalnim predavanjem nadležnosti novoformiranom Ministarstvu za obrazovanje, nauku i tehnologiju (MONT).

Zakon o visokom obrazovanju koji je nedavno usvojen u Skupštini (avgust 2011. god), ima za cilj da integrira kosovski obrazovni sistem u okviru evropske zone visokog obrazovanja. Statut Univerziteta u Prištini, koji je sačinjen uz međunarodnu podršku i ekspertizu, u saradnji sa Vijećem Evrope i Asocijacionom evropskih univerziteta (EUA), ratificirala je Skupština Kosova u julu 2004. godine, a on ima za cilj dalju realizaciju ciljeva i principa Bolonjskog procesa.

Univerzitet u Mitrovici, sa nastavom na srpskom jeziku i sa više od osam hiljada upisanih studenata, također je blisko saradivao sa Asocijacionom evropskih univerziteta u reformiranju procesa nastave i učenja u skladu sa Bolonjskim procesom, i član je ove Asocijacije već tri godine.

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i tehnologiju (MONT) u saradnji sa relevantnim domaćim i međunarodnim akterima razvilo je Strateški plan kosovskog obrazovanja za period do 2016. godine, koji je usvojen 25. avgusta 2011. U visokom obrazovanju ova strategija daje prednost primjeni Bolonjskog procesa, a također prepoznaje važnost programa Tempus kao glavnog instrumenta u osiguranju pravog napretka u reformi Visokog obrazovanja.

U novembru 2008. godine Zakon o državnom okviru kvalifikacija proglašen je nakon što ga je izradila šira grupa kosovskih aktera (uključujući predstavnike Ministarstva obrazovanja, Skupštine, civilnog društva, stručnjake i sl.) uz ekspertizu Evropskog fonda za stručno usavršavanje. Ovaj zakon obuhvata razvoj politike i smjernica za priznavanje prethodnog učenja, uključujući nezvanično i neformalno učenje.

Kosovska agencija za akreditaciju postala je u potpunosti funkcionalna tokom 2008. godine, i pokrenula je postupak akreditacije na Kosovu u skladu sa standardima i smjericama Evropske asocijacije za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju (ENKA). Tokom ovog perioda MONT je uspostavilo Nacionalni informacijski centar za akademsko priznavanje (NICAP) i imenovalo Državnu komisiju za priznavanje.

Centar za međunarodnu saradnju u oblasti visokog obrazovanja, nauke i tehnologije osnovan je 2009. godine, uključujući u okvir svojih djelatnosti i aktivnosti poput državnog usklađivanja za FP7 i državnog usklađivanja za Centralnoevropski program univerzitetske razmjene (CEEPUS).

Transformacija visokog obrazovanja dešava se u toku faze tranzicije Kosova, pa je samim tim ova druga stavka odredila, kao glavni cilj reforme, modernizaciju i integraciju sistema visokog obrazovanja u okviru evropske zone visokog obrazovanja, poštujući socijalnu politiku koja stvara jednake mogućnosti i pravičnost za sve etničke i marginalizirane grupe.

Osnovni izazovi u ovoj oblasti odnose se na jačanje ljudskih resursa, ostvarivanje rezultata visokog obrazovanja u opremanju mladih ključnim kompetencijama prema potražnji sa tržišta rada, kao i podsticanje novog odnosa prema procesu nastave i učenja.

CRNA GORA

Zakon o visokom obrazovanju⁴ iz 2003. godine pružio je visokoškolskim ustanovama u Crnoj Gori maksimalnu autonomiju u akademskim aktivnostima uz minimalno posredovanje države, osim u slučajevima kada se to traži radi zaštite javnog interesa. Zakon o visokom obrazovanju također propisuje da misija Univerziteta treba da bude obrazovanje mladih kao kvalificiranih građana u demokratskom društvu, kao i kvalificirane radne snage na evropskom tržištu rada, te da takvo obrazovanje treba da bude provedeno u skladu sa evropskim standardima.

Prema Zakonu iz 2003. godine, osnovano je Vijeće za visoko obrazovanje, koji funkcioniše kao akreditacijsko tijelo i koje provodi spoljne evaluacije preko svojih komisija. Javne i privatne visokoškolske institucije su obuhvaćene ovim Zakonom. Zakon je izmijenjen i dopunjen u junu 2010. godine kako bi se obezbijedile nove odredbe koje se odnose na sastav i zadatke Vijeća za visoko obrazovanje i promovirala bolja integracija privatnog obrazovanja.

Uz podršku IPA projekta, uspostavljen je Centar za osiguranje kvaliteta pri javnom Univerzitetu Crne Gore, a koji je zadužen za razvoj kvaliteta na svim univerzitetskim jedinicama. Budući da se radi o novoformiranom subjektu, potrebno je dalje podržati njegov rad i kapacitete.

Reforme su uspostavile puteve ka razvoju novih privatnih institucija u Crnoj Gori. Trenutno postoji osam pojedinačnih privatnih fakulteta i dva privatna univerziteta (Univerzitet "Mediterran", osnovan 2006. godine, i Univerzitet Donja Gorica akreditiran 2010. godine).

Novi Zakon o priznavanju i nostrifikaciji inostranih isprava usvojen je u Skupštini Crne Gore, a Zakon je stupio na snagu u januaru 2008. godine. Zakon propisuje postupke priznavanja u svrhu zapošljavanja, koje sprovodi Ministarstvo prosvjete i nauke.

Program Tempus i dalje ostaje najvažniji instrument za postizanje Bolonjskih ciljeva, i u konačnici, pridruživanja evropskoj zoni visokog obrazovanja. On također može da pomogne visokoškolskim institucijama da budu bolje pripremljene za buduće programe cjeloživotnog učenja.

SRBIJA

Od početka reforme sistema visokog obrazovanja u Srbiji već je mnogo toga postignuto. Međutim, ovaj sistem je dinamičan i potrebno je da se još neka važna pitanja rješavaju u bliskoj budućnosti kako

⁴ Zakon 01-1092/2 od 22/10/2003

bi se suočilo sa tekućim ekonomskim, društvenim, naučnim i tehnološkim promjenama.

Tekuću reformu sistema visokog obrazovanja podržava Tempus od 2001. godine, posebno u oblasti razvoja nastavnog plana, univerzitetskog upravljanja, osiguranja kvaliteta i saradnje sa industrijom. Ostvaren je značajan napredak posebno u tim oblastima.

Međutim, značajni naponi treba da se ulože u pravcu razvoja ukupne strategije obrazovanja, implementacije državnog okvira kvalifikacija, uvođenja spoljnih procedura akreditacije, redizajniranja ishoda učenja i preraspodjele ESPB i efikasnijeg sudjelovanja studenata u procesu obrazovanja.

Početne analize do sada ostvarenih rezultata ukazuju na to da su u mnogim slučajevima reforme sprovedene formalno, bez obraćanja pažnje na suštinska pitanja u dovoljnoj mjeri, odnosno provođenja reforme suštinski orijentirane prema studentima. Osim toga, državno finansiranje u sektoru visokog obrazovanja je ograničeno i ne omogućava dovoljno podsticaja za sprovođenje reforme unutar institucija. Mobilnost studenata u kontekstu Bolonjskog procesa također treba dalje podsticati, te uspostaviti odgovarajuće procedure priznavanja.

Kao rezultat toga, dalje unapređenje i priprema neophodni su za srpske institucije visokog obrazovanja prije ulaska u Program cjeloživotnog učenja. Program Tempus se i dalje smatra najboljim načinom za postizanje ovih ciljeva, s obzirom na njegov već dokazani potencijal i efikasnost. Pored toga, srpske institucije pokazale su spremnost da se usaglasa sa projektima Tempus (iskustvo koje je potrebno za uspješno sudjelovanje u Programu cjeloživotnog učenja), ali njihova stručnost treba da se proširi na ostale učesnike u obrazovnom sistemu.

2.2 VEZA SA SEKTORIMA VIPD I DRŽAVNIH STRATEGIJA

Doprinos sudjelovanju u programu Tempus predviđen je u državnom okviru. Da bi se iskoristile prednosti obima ekonomije, ovaj program je programiran u okviru IPA višekorisničke pomoći. Ova prioritarna oblast se ogleda u IPA Višekorisničkom indikativnom planskom dokumentu (VIPD) 2011-2013 u kojem je obrazovanje označeno kao jedan od prioriteta u okviru Člana 3.7. (Društveni razvoj).

ALBANIJA

Implementacija programa Tempus u Albaniji je u skladu sa Državnim programima o visokom obrazovanju u toj zemlji. Državni prioriteti za Tempus IV za Albaniju izrađeni su u tijesnoj saradnji sa Ministarstvom prosvjete Albanije, Delegacijom EU u Tirani i albanskom Kancelarijom Tempusa. Ukupni prioriteti Tempusa i regionalni prioriteti uzeti su u obzir prilikom postavljanja albanskih prioriteta za Tempus IV.

Tempus IV će podržati albanske visokoškolske institucije u sprovođenju albanske Strategije visokog obrazovanja za 2007 - 2013, a posebno u primjeni vizije, strateških prioriteta i ciljeva za visoko obrazovanje, nacrtima politika koje se odnose na strateške prioritete, razvoj diferencirane misije univerziteta u pogledu nastave, istraživanja i inovacija, poboljšanje nastave i učenja u institucijama visokog obrazovanja, i, konačno, da se pomogne u implementaciji Bolonjskog procesa u albanskim visokoškolskim institucijama.

BOSNA I HERCEGOVINA

U skladu sa prioritetima Okvirnog zakona o visokom obrazovanju, program Tempus u Bosni i Hercegovini ima za cilj da podrži slijedeće prioritete:

Restrukturiranje visokog obrazovanja u skladu sa Bolonjskim procesom i Lisabonskom konvencijom;

- Strateški razvoj i reforma univerzitetskog vođenja, upravljanja i finansiranje u skladu sa Bolonjskim procesom;
- Izgradnja institucija za sprovođenje obaveza i uslova navedenih u Sporazumima o stabilizaciji i pridruživanju.
- Definiranje i sprovođenje javnih i transparentnih mehanizama za osiguranje kvaliteta, uključujući procedure za periodične spoljašnje procjene univerziteta.

KOSOVO

Svi zakoni u oblasti visokog obrazovanja na Kosovu imaju jasnu vezu sa ciljevima koji su utvrđeni u Bolonjskom procesu. Strategija razvoja visokog obrazovanja 2005-2015 na Kosovu koju su odobrili nadležni državni organi u skladu sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija 1244/99 obuhvata niz aktivnosti koje su u potpunosti u skladu sa Bolonjskim i Lisabonskim procesom. Time se pokazuje spremnost vlade i drugih relevantnih aktera na Kosovu, kao demokratskom društvu, da se integrišu u evropsku zonu visokog obrazovanja. Sedam strateških ciljeva ovog dokumenta podržava mjere koje odgovaraju Bolonjskim principima, kao što su: (i) Integracija kosovskog visokog obrazovanja u evropske procese razvoja visokog obrazovanja; (ii) Usklađivanje studijskih programa na svim nivoima sa ciljevima Bolonjskog procesa; (iii) Puna implementacija Evropskog sistema prijenosa bodova (ESPB); (iv) Aktivno sudjelovanje u procesu međunarodne saradnje; (v) Podrška za mobilnost studenata i nastavnika; (vi) Uspostavljanje sistema učenja na daljinu i (vii) Osnivanje Kosovske agencije za akreditaciju.

Ciljevi u okviru Odjeljenja za visoko obrazovanje pri Ministarstvu obrazovanja su: (i) Obezbjedivanje izazovnog i podržavajućeg okruženja u kojem osoblje i studenti mogu da ostvare svoje potencijale i razvijaju vještine i fleksibilnosti koje su neophodne u brzim promjenama koje se dešavaju u društvu; (ii) Poboľjšati pristup visokoškolskim ustanovama i podstaći istraživanja i nastavu po najvišim međunarodnim standardima u skladu sa Bolonjskom deklaracijom; (iii) Obezbijediti sistem osiguranja kvaliteta za visokoškolske ustanove; (iv) Obezbijediti programe visokog obrazovanja kroz učenje na daljinu i cjeloživotno učenje, kako bi se uspostavila izvrsnost u društvenim i naučnim istraživanjima.

Potrebe koje je potrebno da budu zadovoljene kroz Tempus IV predstavljaju posebno jačanje sistema osiguranja kvaliteta za kosovske institucije visokog obrazovanja, saradnju univerziteta sa tržištem rada, kao i razvoj cjeloživotnog učenja.

CRNA GORA

Zakon o visokom obrazovanju predstavlja osnovu za crnogorsku reformu visokog obrazovanja u skladu sa Bolonjskom deklaracijom, a zasniva se na slijedećim glavnim načelima: (i) Integritet univerziteta; (ii) Osnivanje Vijeća za visoko obrazovanje; (iii) Uvođenje osiguranja kvaliteta kroz internu i eksternu evaluaciju; (iv) Uvođenje sistema od tri ciklusa (3+2+3); (v) Uvođenje ESPB⁵; (vi) Dodaci diplomama⁶.

Uključivanje u evropsku zonu visokog obrazovanja i dalje ostaje krajnji cilj cjelokupnog procesa reforme, što podrazumijeva poboljšanje sistema sa tri ciklusa sa lako razumljivim i uporedivim

⁵ ESPB: Evropski sistem prijenosa bodova

⁶ Dodatak diplomama je evropska inicijativa koja ima za cilj da opiše kvalifikacije visokog obrazovanja na lako razumljiv način i da ga poveže sa sistemom visokog obrazovanja u okviru koga je izdata.

diplomama zasnovanim na ESPB, uvođenje zajedničkih diplomskih studija, dalja poboljšanja vezana za proces priznavanja, dalji razvoj kulture osiguranja kvaliteta na visokoškolskim ustanovama u Crnoj Gori, uzimajući u obzir usvojene evropske standarde, povećanje uključenosti studenata u svim aspektima reformi u obrazovanju, na institucijskom, državnom i međunarodnom nivou, veća mobilnost studenata i nastavnika.

Potrebe koje je posebno neophodno rješavati kroz Tempus IV u narednom periodu su: (i) stvoriti strategiju visokog obrazovanja; (ii) podrška za razvoj visokog obrazovanja i obuka eksperata Vijeća za visoko obrazovanje; (iii) uspostavljanje veza između evropske zone visokog obrazovanja i evropskog istraživačkog prostora; (iv) rad na strategiji cjeloživotnog učenja na visokoškolskim ustanovama; (v) dalji rad na unapređenju kvaliteta, kao i boljih veza između visokoškolskih organa i tržišta rada.

SRBIJA

Državna strategija Srbije za pristupanje EU podržava dalji proces revizije i osavremenjavanja obrazovanja u Srbiji. Ovo uključuje posebno doprinos obrazovanja u tehničkom, tehnološkom, socijalnom, ekonomskom i individualnom razvoju. Prvi korak u ovom procesu je da se konceptualizira razvoj obrazovanja i da se obrazovni sistem prilagodi društvenim i individualnim potrebama i kapacitetima.

Tekuća reforma sistema visokog obrazovanja je dio državnog plana razvoja. Ministarstvo prosvjete formulisalo je državne prioritete u skladu sa Boloñjskim procesom i prioritetne potrebe sistema visokog obrazovanja u Srbiji.

2.3 VEZA SA PARTNERSTVOM ZA PRISTUPANJE (PP) / EVROPSKIM PARTNERSTVOM (EP) / SPORAZUMOM O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU (SSP) / GODIŠNJI IZVJEŠTAJEM O NAPRETKU

ALBANIJA

Evropsko partnerstvo 2008 sa Albanijom ukazuje da zemlja mora da pojača napore kako bi se podstaklo bolje sudjelovanje u programu Tempus kao kratkoročni prioritet.

BOSNA I HERCEGOVINA

Evropsko partnerstvo sa Bosnom i Hercegovinom pokazuje kao prioritete u sektoru obrazovanja potrebu da se pojačaju naponi na poboljšanju obrazovnog sistema, uključujući osnovno obrazovanje, i na stvaranju savremenog stručnog obrazovanja i sistema obuke, kao i da se pojača politika razvoja i strateškog planiranja za poboljšanje kvaliteta obrazovanja.

KOSOVO

Evropsko partnerstvo za sve kandidate i potencijalne kandidate naglašava kao kratkoročni prioritet značaj izrade akcijskih planova za sprovođenje strategije obrazovanja sa pojačanim dijalogom i koordinacijom na svim nivoima i sa svim zainteresiranim stranama. Osim toga, potrebno je da se izdvoji dovoljno sredstava i da se obezbijedi bolja uključenost u programe visokog obrazovanja EU.

CRNA GORA

Evropsko partnerstvo sa Crnom Gorom ističe kao kratkoročni prioritet potrebu da se pojačaju naponi za promoviranje kvaliteta u sistemu obrazovanja i cjeloživotnog učenja, kao i da se nastavi sa poboljšanjem kvaliteta, efikasnosti i relevantnosti sistema visokog obrazovanja i podrži njegova integracija u evropsku zonu visokog obrazovanja.

SRBIJA

Evropsko partnerstvo sa Srbijom pominje kao jedan od prioriteta u okviru "Ekonomskih uslova" neophodnost da se pojačaju napori u poboljšanju obrazovnog sistema i stvaranju savremenog stručnog obrazovanja i sistema obuke.

2.4 ANALIZA PROBLEMA

Od njegovog osnivanja 1990. godine, univerzitetska saradnja u okviru programa Tempus uspješno je doprinijela izgradnji i jačanju institucija u vezi sa visokim obrazovanjem na području zapadnog Balkana i uspostavljanju održivog partnerstva između univerziteta, kao i unapređivanju međusobnog razumijevanja između Evropske unije i zapadnog Balkana.

2.5 SRODNE AKTIVNOSTI I KOORDINACIJA DONATORA

Program Tempus je povezan sa Programom Erasmus Mundus 2009-2013 koji obuhvata zajedničke magistarske i doktorske studije (tzv. Akcija 1) i Partnerstvo Erasmus Mundus (tzv. Akcija 2, ranije poznat kao Erasmus Mundus okvir spoljne saradnje). Erasmus Mundus Akcija 1 je svjetski program koji obezbjeđuje stipendije za studente i naučne radnike za više od 100 vrhunskih Erasmus Mundus master studija u Evropi. Partnerstvo Erasmus Mundus (Akcija 2) finansira kratkoročnu mobilnost za studente osnovnih studija i postdiplomskih studija, profesore i istraživače organiziranu u okviru partnerstva između institucija visokog obrazovanja iz Evrope i odabranih partnerskih zemalja.

Dok se Erasmus Mundus Akcije, a naročito Akcija 2, fokusiraju na individualnu mobilnost studenata, profesora i akademskog osoblja, Tempus će nastaviti da promovira institucijsku saradnju i time će se koncentrirati na reformu i modernizaciju sistema visokog obrazovanja na zapadnom Balkanu. Program pruža samo ograničene mogućnosti za mobilnost unutar dobro definiranih ciljeva projekta.

Korisnici na zapadnom Balkanu imali su veliku korist od prethodno navedenih instrumenata saradnje u cilju otvaranja i modernizacije svojih sistema visokog obrazovanja.

Koordinacija donatora: svi Državni i Regionalni/Međuregionalni indikativni programi za period 2011-13, koji definišu okvir aktivnosti koje finansira EU u IPA regionu uzimaju u obzir planove aktivnosti ostalih donatora. U tom cilju, sve indikativne programe i regionalne projekte odobravaju predstavnici država članica EU koje sudjeluju u IPA odboru prije nego što ih usvoji Evropska komisija.

Delegacije EU i Državne kancelarije Tempus koje su osnovane u partnerskim zemljama trebalo bi da olakšaju povezivanje između različitih projekata Tempusa i koordinaciju sa drugim donatorima koji su aktivni u oblasti visokog obrazovanja.

2.6 NAUČENE LEKCIJE

Evaluacija i istraživanja koja su sprovedena do sada potvrdila su značaj programa u podršci reforme visokog obrazovanja i razvoja, kao i valjanosti, logike intervencije i pristupa upravljanja visokim obrazovanjem. Konačna procjena druge faze programa Tempus (1994-2000) i srednjoročna procjena njegove treće faze (2000-2006) izvršene su tokom 2002 i 2003 godine. U obe procjene su objavile da je Tempus uspješno doprinio podršci reforme i razvoja visokog obrazovanja u partnerskim zemljama.

Konačna procjena Tempus III (novembar 2009) potvrđuje da je program doprinio opštem razvoju sistema visokog obrazovanja u partnerskim zemljama, uključujući uvođenje Bolonjskih principa. Nastavnici i učenici značajno su se okoristili o sudjelovanje u Tempusu III, posebno kroz kontakte sa

inostranim kolegama, poboljšanu obuku, pristup novim materijalima/metodama učenja i mogućnosti mobilnosti. Tempus III pružio je značajan doprinos u kreiranju nastave tako da više odgovara potrebama tržišta rada (i u javnom i u privatnom sektoru). Mnogi novi nastavni planovi i programi su razvijeni, koji u većini slučajeva odgovaraju na vrlo specifične i ranije nezadovoljene potrebe tržišta rada. Tempus III imao je značajan uticaj na formiranje ili oživljavanje regionalne saradnje među zemljama partnerima u svim oblastima i ostvario je značajan uticaj u smislu jačanja saradnje u okviru pojedinačnih zemalja partnera.

Slijedeće osnovne preporuke koje proističu iz konačne evaluacije Tempusa III već su uzeti u obzir prilikom izrade Tempusa IV. Oni su i dalje veoma važni za realizaciju Tempusa IV:

- potrebno je ojačati stratešku orijentaciju Tempusa kroz stvaranje eksplicitnijih strateških veza između projekata Tempusa, državnih prioriteta i programa reforme državnog visokog obrazovanja;
- potrebno je ojačati postupke evaluacije i praćenja Tempusa, posebno u vezi sa područnim praćenjem;
- potrebno je bolje definirati i saopštiti stepen uključenosti delegacija EU;
- potrebno je posvetiti više pažnje najboljim praksama i informacijama o vezama sa tržištem rada i civilnim društvom;
- potrebno je aktivno promovirati širenje i korišćenje rezultata projekta.

Srednjoročna evaluacija Tempusa IV pokrenuta je u oktobru 2011. godine, a nacrt izvještaja o evaluaciji podniet je u oktobru 2012. godine. Glavni zaključci iz evaluacije potvrđuju da program Tempus IV značajno doprinosi unapređenju modernizacije visokog obrazovanja u partnerskim zemljama istočne Evrope, centralne Azije, zapadnog Balkana i južnog Mediterana, podstiče dobrovoljno približavanje razvoju i tendencijama u visokom obrazovanju u EU i uspostavlja i unapređuje saradnju i umrežavanje između EU i partnerskih zemalja, a u okviru regiona obuhvaćenih programom.

Modaliteti realizacije programa uklapaju se prema svrsi; rješavaju reforme na pojedinačnom, institucijskom i sistemskom nivou, i uspostavljaju produktivnu ravnotežu između inicijativa koje se pokreću vertikalno odozdo prema gore i odozgo prema dole.

Pored toga, izveden je niz velikih studija tokom proteklih godina: najbolje prakse u saradnji univerzitet-poduzeća (maj 2006), održivost projekata Tempus (novembar 2006), najbolje prakse u osiguranju kvaliteta (maj 2008), tematski prikaz Strukturalnih mjera Tempusa (septembar 2008) i najbolje prakse u upravljanju univerzitetom (2009). Tokom 2011. godine /i početkom 2012. godine sprovedene su i objavljene dvije studije o Trenutnom stanju Bolonjskog procesa i o Upravljanju ljudskim resursima u javnom visokom obrazovanju u Partnerskim zemljama. Zaključci ove druge studije su distribuirani na 4 regionalna seminarara. Za IPA zemlje seminar je održan u Sarajevu, u Bosni i Hercegovini, 14. i 15. juna 2012.

Rezultati ovih studija podjednako ističu značaj programa i potvrđuju logiku njegove intervencije.

Konačno, rezultati kampanje terenskog nadzora koji su izvršili Izvršna agencija i Državne kancelarije Tempusa u 2010. i 2011. godini također potvrđuju veliki značaj, dobru efikasnost, djelotvornost, uticaj i održivost projekata Tempusa.

3 OPIS

3.1 OPŠTI CILJ PROJEKTA

Opšti cilj programa je da doprinese modernizaciji visokog obrazovanja na zapadnom Balkanu i da promovira dobrovoljno približavanje razvoju u oblasti visokog obrazovanja u EU, kao što je Bolonjski proces.

3.2 SPECIFIČNI CILJ (-EVI) PROJEKTA

Doprinos poboljšanju kvaliteta, relevantnosti, kapaciteta i upravljanja visokim obrazovanjem na zapadnom Balkanu, u skladu sa promjenljivim političkim, društvenim i ekonomskim potrebama.

3.3 REZULTATI

Rezultati:

- Visokoškolske institucije su pripremljene za uspješno sudjelovanje u Programu cjeloživotnog učenja, uključujući i implementaciju Bolonjskog procesa;
- Pojačana sinergija između zakonodavstva i politike visokog obrazovanja, i institucijske reforme
- Poboljšan kapacitet upravljanja univerzitetima; povećana transparentnost i efikasnost u postupcima donošenja odluka;
- Revidiran nastavni plan i kursevi u skladu sa izmijenjenim društvenim i ekonomskim potrebama.
- Poboljšane vještine neakadenskog osoblja koje je relevantno za reformu javne uprave i razvoj civilnog društva
- Nastavnici obučeni o savremenim obrazovnim praksama i metodologijama;
- Poboljšana savremena metodologija nastave i nastavni materijali, uz poseban osvrt na unaprijeđenje udžbenika;
- Bliža saradnja i razmjena resursa i iskustava između institucija za visoko obrazovanje na regionalnom nivou i na nivou EU.

Indikatori:

Napredak će se procjenjivati uzimajući u obzir slijedeće mjerljive indikatore:

- 80% novih i revidiranih univerzitetskih programa (usklađenih sa sistemom od tri ciklusa) uspješno je realizirano do 2017. godine;
- 75% projekata Tempus su u skladu sa standardima i tehničkim i akademskim evaluacijama;
- 75% studijskih programa automatski i besplatno izdaje dopune diplomi;

- Više od 75% institucija učesnica i programa koriste ESPB do 2017. godine;
- Učestalost javnih rasprava koje uključuju Visokoškolske ustanove i Javnu upravu;
- Učestalost sastanaka između Visokoškolskih institucija i zvaničnika zaduženih za reformu tržišta rada;
- 50% institucija učesnica razvilo je interne postupke za procjenu kvaliteta do 2017. godine;
- 50% institucija učesnica razmjenjuje najbolje upravljačke prakse sa drugim Visokoškolskim institucijama i drugim sektorima do 2017. godine;
- Broj mjera za efikasnost internih administrativnih postupaka;
- Broj mjera za korišćenje kupljene opreme;
- Razvijeno je najmanje 10 novih nastavnih planova i programa, a najmanje 200 studenata već prati novorazvijene ili revidirane programe do 2017. godine;
- Najmanje 50 novih kurseva je sprovedeno do 2017. godine;
- Najmanje 400 pripravnika sa različitim područjem obrazovanja (akademsko, upravno, civilno društvo) obučeno je do 2017. godine;
- Mehanizmi mentorskog rada i nadzora uspostavljeni su za sve novorazvijene programe;
- Najmanje 5% povećanja u broju moderniziranih udžbenika objavljenih do 2017. godine;
- 100% projekata poštuje prioritetne oblasti naznačene u Pozivu za podnošenje prijedloga za Zajedničke projekte;
- 65% regionalnih projekata u odnosu na ukupan broj projekata.

3.4 GLAVNE AKTIVNOSTI

Na osnovu iskustava stečenih tokom prethodne faze, ovaj program Tempus IV (2007 - 2013) predviđa tri komponente navedene u nastavku. Ove komponente su dovoljno fleksibilne da se prilagode potrebama i prioritetima pojedinačnih korisnika.

Komponenta I - Zajednički projekti:

Zajednički projekti biti će zasnovani na multilateralnom partnerstvu između institucija za visoko obrazovanje u EU i na zapadnom Balkanu. Zajednički projekti imaju za cilj prenošenje znanja sa EU univerziteta na institucije na zapadnom Balkanu, kao i između partnerskih institucija. Zajedničkim projektima mogu se ispratiti slijedeći ciljevi: (a) razvoj, promocija i širenje novih nastavnih planova i programa, nastavnih metoda ili materijala; (b) promoviranje kulture procjene kvaliteta; (c) modernizacija rukovođenja i upravljanja Institucijama visokog obrazovanja (IVO); (d) jačanje uloge IVO u društvu u cjelini i poboljšanje njihovog doprinosa u razvoju cjeloživotnog učenja; (e) podsticanje veza sa tržištem rada, uključujući promociju poduzetništva i stvaranje novih poduzeća; i (f) jačanje povezanosti sa istraživanjima, i povezanosti između istraživanja i industrije.

Zajednički projekti mogu da sadrže aktivnosti mobilnosti manjeg obima i kraćeg trajanja namijenjene

Dvije komponente projekta u okviru Tempusa IV - strukturne mjere i zajednički projekti - doprinose većem kvalitetu i relevantnosti visokog obrazovanja u partnerskim zemljama, pojedinačno i kroz svoju kritičnu masu.

Akcije Tempusa IV su doprinosile i dodatno će doprinositi održivim inovacijama na individualnom, institucijskom, sistemskom i regionalnom nivou. Postoji dodatna potreba da se održi postignuto i da se iskoriste alati, rezultati, stečeno iskustvo i pristupi koji su razvijeni i primijenjeni u toku trajanja Tempusa IV.

Na kraju, zaključeno je da su Tempus i drugi programi EU i aktivnosti bilateralne saradnje država članica EU u oblasti visokog obrazovanja i istraživanja komplementarni.

Evaluacija aktivnosti, širenje dobrih praksi i procjena uticaja biti će sprovedeni zajednički od strane uključenih službi Komisije.

EACEA će redovno izvještavati Evropsku komisiju (ELARG) o korišćenju dodijeljenih sredstava i realizaciji programa, i pružće *ad hoc* informacije na zahtjev ELARG-a. Izvještaj o realizaciji programa također se fokusira na rezultate projekta, prepreke, naučene lekcije i sve informacije koje su od koristi za poboljšanje programiranja i identifikacije.

Kroz svoje sisteme nadzora i evaluacije, Komisija i Izvršna agencija osigurati će to da se uticaj Tempusa mjeri i na individualnom i na institucijskom nivou. Nadzor podrazumijeva:

Preventivni nadzor:

Kroz pažljivo planirane aktivnosti mogu se riješiti sagledana ili potencijalna problematična područja.

Dostupni alati:

- Uputstvo za korišćenje Granta;
- Sastanak predstavnika Projekta: ovo je prva i glavna prilika da se nositeljima granta za projekat i partnerima na tekućim projektima obezbijedi ciljana obuka u pogledu pomoći u realizaciji projekta, spriječe buduće poteškoće, promovira umrežavanje, podijele dobre prakse i da se Komisiji pruži dragocjen doprinos u projektovanju informacijskih kampanja, dodatnih smjernica i informacija za korisnike;
- Kontinuirane smjernice za projekte ("funkcija pomoći za korisnike"): pružaju se redovno za projekte putem telefonskih razgovora, elektronske pošte i opšte korespondencije. Informacije su također dostupne na internetskoj stranici Tempusa, ako je posebno pitanje od značaja za projekte (Pitanja i odgovori, smjernice za pripremu izvještaja, platne stope, itd);

Projekti koji započinju također dobijaju pojedinačna pisma preporuke koja su rezultat akademske i tehničke procjene prvobitnog prijedloga. Ova pisma preporuke imaju za cilj da istaknu neke od slabijih elemenata prijedloga, tako da konzorcijum projekta može da predloži strategiju za njihovo rješavanje.

Kancelarijski nadzor:

Kancelarijski nadzor (uglavnom korespodencija i procjena izvještaja sa povratnim informacijama) predstavlja glavni instrument za administrativne operacije i predstavlja osnovni instrument za praćenje napretka projekta; to je osnova za izvršenje plaćanja prema projektima i njime se pružaju podaci i za preventivni i za područni nadzor, a isto tako je i osnova za dalje povratne informacije o konceptu programa u cjelini.

Preko kancelarijskog nadzora uspješnost projekata se procjenjuje u smislu napretka/ishoda (analiza

sadržaja), organizacije/upravljanja (tehnički kvalitet) i finansijskog upravljanja (finansijska kontrola) i predstavlja glavni instrument za identificiranje i poduzimanje mjera za vrijeme trajanja projekta, kao što je ponovno postavljanje ciljeva za projekte kojima nisu ostvareni prvobitno postavljeni ciljevi, potraživanje finansijsku reviziju, suspendiranje ili zaustavljanje projekta ili potraživanje naknade i povrata sredstava (nadzorni "status" projekta). To je također jedan od instrumenata za identificiranje projekata od posebnog interesa koji imaju naročito inovativne karakteristike (Bolonja, cjeloživotno učenje, itd).

Područni nadzor

Posjete područnog nadzora, odnosno nadzora na terenu predstavljaju sredstvo za praćenje napretka i dostignuća projekata Tempus u njihovom realnom kontekstu, prije svega prikupljanjem činjenica da bi se prosudilo o tome da li projekti napreduju prema planu i da li proizvode očekivanu korist za lokalne institucije i informiranje o trajanju i uticaju projekta u njegovom okruženju. Ova procjena usredsrediti će se na sadržaj i na kvalitet rezultata koji se postignu, a koji nisu uvijek vidljivi u pisanim izveštajima (kao što su: "kakav je kvalitet razvijenog nastavnog materijala?", "da li su lokalni faktori uzeti u obzir pri izboru metodologije?", itd.) Nadzornim posjetama se utvrđuje to da li se ciljevi ispostavljaju kao realistični, ili su bili realistični, da li se projektom dobro upravlja, da li su razmotrena pitanja održivosti i da li se primjenjuju principi dobre prakse u upravljanju projektnim ciklusom, te da li se rješavaju problemi. Nadzornim posjetama se prevazilazi projekat i proučava kontekst u kojem program funkcioniše, ističući dodatnu vrijednost za predmetnu oblast, univerzitet, inovativne elemente u organizaciji nastave i obuke, kao i veze sa politikom u zemljama Korisnicama i EU.

Područni nadzor je dio praćenja projekta, i sprovođiti će ga Komisija, Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelnu politiku i kulturu i Državne kancelarije za Tempus.

Državna kancelarija za Tempus redovno će obavljati područne nadzorne posjete.

Na osnovu prethodnih iskustava i novih funkcija Programa (povećan broj regionalnih projekata, povećan budžet projekata, podobnost Visokoškolskih institucija Partnerskih zemalja kao ugovaratelja), Izvršna agencija je ojačala strategiju područnog nadzora od početka 2010. godine. Konkretno:

- pokrivenost područnog nadzora je proširena: svake godine posjete se 2/3 tekućih projekata;
- rezultati područnog nadzora sistematski se prenose na korisnike u cilju poboljšanja kvaliteta sprovođenja projekata; pored toga, rezultati će se koristiti za poboljšanje koncepcije Programa u budućnosti;
- područnim nadzorom također se provjeravaju finansijski aspekti;
- područni nadzor će i dalje biti glavni zadatak u aktivnostima Državne kancelarije Tempusa, koja će redovno obavljati posjete područnog nadzora.
- godišnji izvještaj o sprovođenju područnog nadzora obrađuje Izvršna agencija.

3.6 ODRŽIVOST

Održivost uticaja i ishoda predstavlja prioritetni cilj programa Tempus. Ovaj pojam je ugrađen u sam program, jer je dizajniran za jačanje kapaciteta i ima za cilj da ostvari strukturni i dugoročni uticaj na sistem visokog obrazovanja u predmetnim zemljama.

Ključni faktori koji utiču na vjerovatnoću održivosti u okviru programa Tempus obuhvataju: vlasništvo korisnika, podršku/dosljednost politike, odgovarajuću tehnologiju, okoliš, socijalno-kulturna pitanja, rodnu ravnopravnost, kapacitete za institucijsko upravljanje, ekonomsku i finansijsku održivost.

Konkretno, održivost će se obezbijediti:

- Pristupom odozdo prema gore koji se promovira programom koji favorizira vlasništvo institucija i pojedinaca i motivaciju osoblja da preduzme nove inicijative.
- Prioritetom koji je dat aktivnostima izgradnje kapaciteta koje se bave dugoročnim i srednjoročnim potrebama institucija i osoblja. Jedan od glavnih ciljeva projekata Tempusa je da se utiče na ponašanja i strukture.
- Institucijsku dimenziju projekata koji stavljaju akcenat na institucijsko opredjeljenje predmetnih obrazovnih institucija (Univerzitete predstavljaju njihovi zakonski zastupnici).
- Prioritet koji je dat strukturnim mjerama ciljanim na sisteme visokog obrazovanja umjesto na ograničen broj institucija.
- Ulogom koja je data Državnim vlastima u definiranju godišnjih prioriteta i konsultacije sa njima tokom postupka evaluacije prijave.
- Ulogom koju igraju Državne kancelarije za Tempus, posebno u pogledu praćenja projekata.
- Kriterijume za izbor koji se koriste za identificiranje projekata koji će se finansirati i kojima se stavlja akcenat na pitanja širenja i održivosti. Od kandidata se očekuje da definiraju i predlože eksplicitnu strategiju za održivost, uključujući i finansijsku održivost rezultata.
- Zahtjev da same institucije sufinansiraju najmanje 10% od ukupnih troškova projekata.
- Politiku nadzora projekata koju realizuje Izvršna agencija koja cilja na obezbjeđivanje najbolje moguće realizacije projekata.

3.7 PRETPOSTAVKE I PREDUSLOVI⁷

Nastavljena vladina i druga politička podrška za proces reforme se i dalje održava, naročito u pogledu obezbjeđivanja sredstava iz državnog budžeta za Reformu visokog obrazovanja. Pored toga, postoji stalni interes akademske zajednice iz zemalja Korisnica i iz država članica Evropske unije da učestvuju u predloženim aktivnostima.

⁷ Pretpostavke su spoljni faktori koji imaju potencijal da utiču (ili čak da određuju) uspjeh projekta, ali se nalaze van kontrole rukovodilaca za sprovođenje. Takvi faktori se ponekad nazivaju rizici ili pretpostavke, ali Komisija traži da se svi rizici izraze kao pretpostavke. Preduslovi su zahtjevi koji se moraju ispuniti prije nego što sektor podrške može da započne svoje aktivnosti.

4 PITANJA REALIZACIJE

Program će realizirati Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelnu politiku i kulturu (EACEA). Zajednički projekti i Strukturni projekti realizirati će se putem poziva za podnošenje prijedloga. Operativno trajanje projekata iznositi će najviše 36 mjeseci. Produžeci za period prihvatljivosti mogu izuzetno biti odobreni u opravdanim slučajevima.

Prateće mjere sastojati će se, između ostalog, od organizacije konferencija (npr. sastanaka predstavnika projekata, konferencije za aktere, itd.), radionica i publikacija. Pored toga, budžet izdvojen za prateće mjere može se također koristiti za produženje sporazuma o grantu sa Državnim kancelarijama za Tempus, kako bi se obezbijedio nesmetan prelaz na Erasmus program za Sve programe koji se realiziraju u okviru Višegodišnjeg finansijskog okvira 2014-2020.

4.1 INDIKATIVNI BUDŽET

Korisnik	UKUPNA VRIJEDNOST	IZVORI FINANSIRANJA										
		EU DOPRINOS				DRŽAVNI JAVNI DOPRINOS					PRIVATNI	
		Ukupno	%*	II	INV	Ukupno	%*	Central no	Regio nalno	MFI	Ukupno	%*
Albanija	2 222 222	2 000 000	90	x							222 222	10
Bosna i Hercegovina	2 666 666	2 400 000	90	x							266 666	10
Kosovo	3 000 000	2 700 000	90	x							300 000	10
Crna Gora	666 666	600 000	90	x							66 666	10
Srbija	4 444 444	4 000 000	90	x							444 444	10
UKUPNO	12 999 998	11 700 000	90								12 99 998	10

Iznosi neto bez PDV

* Izraženo u % od Ukupnih troškova

Finansijski doprinos od Komisije ne može biti veći od 90% od ukupnih prihvatljivih troškova. Sufinansiranje minimalno 10% od ukupnih prihvatljivih troškova biti će zatraženo od konzorcijuma.

Dodijeljena sredstva su podijeljena između korisnika, jer se budžet stvara od sredstava državnih izdvajanja. U ovoj fazi nije moguće ukazati na tačan iznos po komponenti. Tokom proteklih godina proporcionalni iznos za Komponente I i II iznosio je 90-95% (jedan Poziv za podnošenje prijedloga projekata) i 5-10% za Komponentu III (koja se realizira kroz pozive za tender, okvirne ugovore ili kroz pozive za izražavanje interesa). Ovi procenti će vjerovatno ostati isti za predložene programe.

4.2 INDIKATIVNI PLAN SPROVOĐENJA (PERIODI PRIKAZANI PO KVARTALIMA)

Ugovori	Početak tendera	Potpisivanje ugovora	Završetak Projekta
Poziv za podnošenje prijedloga projekata (Komponente I, II)	Q4 2012	Q4 2013	Q4 2018
Zadaci u okviru postojećih Okvirnih ugovora; Produženje 5 Sporazuma	Q1-Q3 2013	Q2-Q4 2013	Q4 2015

o grantu sa Državnim kancelarijama za Tempus (Komponenta III)			
--	--	--	--

4.3 UNAKRSNA PITANJA

Potrebno je povećati napore za promoviranje dijaloga i razumijevanja između kultura u svijetu, imajući u vidu socijalnu dimenziju visokog obrazovanja, kao i ideala demokracije, i poštovanje ljudskih prava, uključujući i rodnu ravnopravnost, a naročito kako mobilnost podstiče otkrivanje novih kulturnih i socijalnih sredina i olakšava razumijevanje istih, čime se osigurava to da nijedna grupa građana ili državljana zapadnog Balkana i Turske nije isključena ili stavljena u nepovoljan položaj.

4.3.1 *Jednake mogućnosti i nediskriminacija*

Tokom proteklih nekoliko decenija sve veća pažnja je posvećivana rodnoj dimenziji siromaštva i razvoju u ekonomijama u tranziciji, posebno u odnosu na ulogu žena u obrazovnim procesima i uticaja visokog obrazovanja na politiku jednakih mogućnosti.

Projekti trebaju integrirati rodna pitanja u svojim ciljevima i aktivnostima, posebno u predmetnim pitanjima i oblastima studija u kojima je prisustvo žena u privredi tradicionalno bilo veoma slabo (nauka i tehnologija). Projekti trebaju promovirati rodnu ravnotežu i identificirati faktore koji utiču na rodnu diskriminaciju. Oni bi trebalo da prate i ocjenjuju tranziciju od obrazovanja i obuke prema profesionalnom životu, te zapošljavanje i razvoj karijere potencijalnih vrhunskih rukovodilaca ženskog pola.

Projekti u oblasti obrazovanja i nauke trebaju promovirati promjenu rodnih uloga i društvenih stereotipa, izbjegavajući bilo koju vrstu kulturnih predrasuda u obrazovnim materijalima.

Princip jednakih mogućnosti potrebno je uzeti u obzir prilikom procjene kvaliteta svih predloženih projekata u okviru tri komponente. Posebna pažnja posvetiti će se ovoj dimenziji prilikom određivanja koristi od aktivnosti mobilnosti.

Prilikom sprovođenja projektnih aktivnosti i u adekvatnoj mjeri, potrebno je obezbijediti dostupnost raščlanjenih podataka o rodovima kako bi se izvršila analiza društvenog i ekonomskog uticaja preduzetih aktivnosti.

4.3.2 *Okoliš i klimatske promjene*

Dužnu pažnju potrebno je posvetiti vladinoj politici razvoja u vezi sa zaštitom okoliša i tome da se takva politika ugradi u sve strateške političke dokumente koje vlada može izraditi, i sve aktivnosti obuke koje mogu biti izvršene i nove studijske programe i planove koji mogu biti izrađeni.

4.3.3 *Manjine i ugrožene grupe*

Manjine i ugrožene grupe je potrebno uzeti u obzir prilikom procjene kvaliteta svih predloženih projekata u okviru tri komponente.

4.3.4 *Civilno društvo / sudjelovanje zainteresiranih strana*

Druga pravna lica koja su uključena u visoko obrazovanje mogu učestvovati kao partneri prijavljenih institucija (tj. udruženja, organizacije ili mreže visokog obrazovanja, organizacije rektora, nastavnika ili studentske organizacije, nevladine organizacije, privredne komore, radnička udruženja ili druga javna ili privatna profesionalna udruženja, privatna ili javna poduzeća, itd.). Javne uprave (ministarstva, druge državne, regionalne i lokalne uprave) ili vladine organizacije također mogu sudjelovati u programu Tempus kao partneri, ali ne mogu dobiti sredstva iz granta, osim dnevnica i putnih troškova.

DODACI

Dokumenti koje je potrebno priložiti uz prijedlog Projekta

- 1. Logički okvir**
- 2. Indikativni iznosi (u EUR) ugovoreni i isplaćeni kvartalno za projekat**
- 3. Opis Institucijskog okvira**
- 4. Pozivanja na zakone, propise i strateške dokumente**
- 5. Detalji ugovora koji finansira EU**
- 6. Aktivnosti vidljivosti Projekta**

DODATAK 1: Matrica logičkog okvira u standardnom formatu

MATRICA PLANIRANJA LOGIČKOG OKVIRA ZA PRIJEDLOG PROJEKTA: Tempus IV		Naziv i broj Programa: Višekorisnički Program za Tempus
	Ugovorni period ističe:	Period isplate ističe
	3 godine od datuma zaključivanja Sporazuma o finansiranju	1 godinu od krajnjeg datuma za izvršenje ugovora.
	Ukupni budžet: 12 999 998 EUR	IPA budžet: 11 700 000 EUR

Opšti cilj	Objektivno provjerljivi indikatori	Izvori verifikacije
Doprinos socijalnom i ekonomskom razvoju (uz primjenu aspekata jednakih mogućnosti) i jačanje civilnog društva.	- Javne investicije u visoko obrazovanje u apsolutnom smislu i po studentu; - Udio visokog obrazovanja, istraživanja i razvoja u bruto državnom proizvodu (BDP).	- Izvještaji međunarodnih profesionalnih organizacija - Državni zavod za statistiku
Svrha projekta	Objektivno provjerljivi indikatori	Izvori verifikacije
		Pretpostavke

<p>Olakšati reformu institucija visokog obrazovanja, u cilju unapređenja kvaliteta i upravljanja akademskim institucijama, u skladu sa promjenom političkih, društvenih i ekonomskih potreba, kroz poređenje sa zemljama članicama EU.</p>	<p>- Primjena principa Bolonjske deklaracije</p> <p>- Broj nastavnih programa koji su usklađeni sa novim sistemom od tri ciklusa (br. akreditiranih /realiziranih programa)</p> <p>- Broj studenata koji prate nove programe</p> <p>- Izvještaji o priznavanju diploma i kurseva</p> <p>- Broj diplomaca naspram broja studenata (stopa studentske upornosti)</p>	<p>- Izvještaji o napretku</p> <p>- Publikacije</p> <p>- Ministarstva prosvjete i nauke, i drugi vladini i nevladini izvori</p> <p>- Zvanična statistika</p>	<p>Nastavak pripremljenosti Ministarstva prosvjete i nauke za stavljanje sredstava na raspolaganje i pomoć u programskim aktivnostima, i primjeni preporuka, posebno za primjenu harmoniziranih dodiplomskih programa</p>
<p>1. Visokoškolske ustanove pripremljene su za uspješno sudjelovanje u Programu cjeloživotnog učenja, uključujući implementaciju Bolonjskog procesa;</p>	<p>Objektivno provjerljivi indikatori:</p> <p>- 80% novih i revidiranih univerzitetskih nastavnih programa (usklađenih sa sistemom od tri ciklusa) uspješno je realizirano do 2017. god;</p> <p>- 75% projekata Tempus u skladu je sa standardima tehničkih i akademskih evaluacija;</p> <p>- za 75% studijskih programa dodatak diplomu izdaje se studentima automatski i besplatno;</p>	<p>Izvori verifikacije</p> <p>- Izvještaji EACEA</p> <p>- Izvještaji o napretku</p> <p>- Publikacije</p>	<p>Pretpostavke</p> <p>- Nastavak Vladine i druge političke podrške za proces reforme, posebno u obezbjeđivanju sredstava u državnom budžetu za reformu visokog obrazovanja (VO)</p> <p>- Stalna podrška akademske zajednice za reformu</p>

<p>2. Povećana sinergija između zakonodavstva i politike visokog obrazovanja, i institucijske reforme</p> <p>3. Bolji kapaciteti univerzitetskog upravljanja; poboljšana transparentnost i efikasnost u postupcima donošenja odluka;</p> <p>4. Revidirani nastavni planovi i kursevi u skladu sa izmijenjenim društvenim i ekonomskim potrebama.</p>	<p>- Više od 75% institucija sudionica i programa koriste ESPB do 2017. godine;</p> <p>- Učestalost javnih diskusija koje uključuju Visokoškolske institucije i organe Javne uprave;</p> <p>- Učestalost sastanaka između Visokoškolskih institucija i zvaničnika koji su zaduženi za reformu tržišta rada;</p> <p>- 50% institucija učesnica razvilo je interne postupke procjene kvaliteta do 2017. godine;</p> <p>- 50% institucija učesnica razmjenjuje najbolje prakse upravljanja sa ostalim Visokoškolskim institucijama (VŠI) i drugim sektorima do 2017. godine.</p> <p>- Broj mjera za efikasnost internih administrativnih postupaka</p> <p>- Broj mjera za korišćenje kupljene opreme</p> <p>- Razvijeno je najmanje 10 novih nastavnih planova i programa, a najmanje 200. studenta je ispratilo novoformirane i revidirane nastavne programe do 2017. godine;</p> <p>- Najmanje 50 novih kurseva je provedeno do 2017. godine;</p>	<p>- Ministarstvo prosvjete</p> <p>- Ostali vladini i nevladini izvori</p> <p>- Obrazovni časopisi</p> <p>- Medijski izvori</p> <p>- Agencija za akreditaciju visokog obrazovanja (odgovorna za akreditaciju novih studijskih programa)</p>	
--	--	---	--

Aktivnosti	Sredstva	Troškovi	Pretpostavke
<p>5. Poboļjšane sposobnosti neakademskog osoblja relevantnog za reformu javne uprave i razvoj civilnog društva</p> <p>6. Obučeni nastavnici o modernim obrazovnim praksama i metodologijama;</p> <p>7. Poboļjšane savremene metode i materijali nastave i učenja, sa posebnim osvrtom na unaprijeđenje udžbenika;</p> <p>8. Bliža saradnja i razmjena resursa i iskustava između visokoškolskih institucija na regionalnom i EU nivou.</p>	<p>- Najmanje 400 pripravnika različitog profesionalnog profila (akademski, administrativni, civilno društvo) obučeno je do 2017. godine;</p> <p>- Mentorstvo i nadzorni mehanizmi su uspostavljeni za sve novorazvijene programe;</p> <p>- Najmanje 5% povećanja u broju moderniziranih udžbenika objavljenih do 2017. godine;</p> <p>- 100% projekata poštuje prioritete oblasti naznačene u Pozivu za podnošenje prijedloga za Zajedničke projekte</p> <p>- 65% regionalnih projekata u odnos na ukupne projekte</p>	<p>II 700 000 EUR</p>	
<p>- Radionice o uspješnoj razradi prijedloga projekta Tempus</p> <p>- Prekvalifikacija akademskog i neakademskog osoblja</p> <p>- Uvođenje sistema i razvoja politike</p> <p>- Širenje rezultata prošlih projekata</p> <p>- Uvođenje bibliotečkih i upravljačkih informacijskih sistema</p>	<p>Sporazumi o grantu potisani sa univerzitetima, i akademskim institucijama u okviru Komponente I i II</p> <p>Posebni ugovori u okviru Okvirnog ugovora, ugovori o uslugama za studije i produženje sporazuma o grantu za Državne kancelarije za Tempus u okviru Komponente III</p>		

<ul style="list-style-type: none"> - Reforma univerzitetskog upravljanja, administracije i finansija - Razvoj i revizija nastavnih planova i programa - Obezbeđivanje novih nastavnih materijala - Uvođenje novih nastavnih metoda - Unaprijeđenje kapaciteta kancelarija za međunarodnu saradnju - Kratki ciklusi obuke za osoblje iz nekademskih institucija, kao što su lokalne, regionalne i druge vlasti u zemljama Korisnicama i socijalnim partnerima - Uvođenje Evropskog sistema prijenosa bodova - Uvođenje mentorstva i mehanizama za obezbeđenje kvaliteta 			
--	--	--	--

Dodatak 2: Indikativni iznosi (u EUR) ugovoreni i isplaćeni kvartalno za projekat

Ugovoreno	4. 2013.	4. 2014.	4. 2015.	4. 2016.	4. 2017.
Tempus	11 700 000				
Kumulativno	11 700 000				
Isplaćeno	4. 2013.	4. 2014.	4. 2015.	4. 2016.	4. 2017.
Tempus	7 020 000		3 510 000		1 170 000
Kumulativno	7 020 000	7 020 000	10 530 000	10 530 000	11 700 000

Ovaj Indikativni raspored za isplatu se uglavnom zasniva na ciklusu projekata (Komponenta I):

- Prvo pred-finansiranje u 2013. (nakon ugovaranja);
- Drugo pred-finansiranje u 2015. (otprilike godinu i po dana nakon početka projekata);
- Isplata preostalog bilansa u 2018. (poslije završetka projekata).

Dodatak 3: Opis institucijskog okvira

Zadaci sprovođenja su delegirani na osnovu Člana 54(2)(a) Finansijske uredbe na Izvršnu agenciju za obrazovanje, audiovizuelnu politiku i kulturu, koja je oformljena Odlukom Komisije 2005/56/EZ od 14. januara 2005. godine. Svojom odlukom C(2008)5582 koja je usvojena 09. oktobra 2008. godine, Komisija je povjerila Izvršnoj agenciji upravljanje programima Tempus III i Tempus IV. U Odluci Komisije C(2008)5888 od 14. oktobra 2008. godine o prenošenju ovlaštenja na Izvršnu agenciju navodi se da će Agencija, u okviru obe faze programa, biti odgovorna za upravljanje pomoći za projekte i za sprovođenje pratećih mjera, uključujući i podršku za Državne kancelarije za Tempus u zemljama partnerima.

Prema Članu 12(3) Uredbe Savjeta (EZ) 58/2003 od 19. decembra 2002. godine, kojom se utvrđuje statut izvršnih agencija kojim se povjeravaju određeni zadaci u upravljanju programima⁸ Zajednice, svaki program koji je povjeren izvršnoj agenciji mora da doprinese finansiranju administrativnog budžeta agencije.

Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelnu politiku i kulturu (EACEA) odgovorna je za upravljanje svim akcijama Tempusa IV pod nadzorom Opšte uprave (OU) ELARG. Kao ugovorni

⁸ SL. GL. L11, od 16.01.2003, str. 1.

organ, EACEA biti će odgovorna za postupke⁹ odabira / evaluacije / dodjele. OÜ ELARG sudjelovati će kao član sa pravom glasa u odboru za odabir/evaluaciju kojim predsjedava EACEA, a relevantne Delegacije EU biti će također uključene u postupak odabira. OÜ EAC biti će uključena u postupak odabira i valorizacije.

Državne kancelarije za Tempus (DKT) u zemljama partnerima, u bliskoj saradnji sa Delegacijama EU pomagati će Komisiji i Izvršnoj agenciji u slijedećim zadacima: promocija programa, pomoć potencijalnim aplikantima i korisnicima projekta, podrška za EACEA u praćenju realizacije projekata, podrška ekspertima za reformu visokog obrazovanja u njihovim zemljama i pružanje informacija o sprovođenju reformi. Državne kancelarije za Tempus su organi koji su određeni putem ministarstava prosvjete u partnerskim zemljama. Prethodno odobrenje izdato od strane Delegacije EU u datoj zemlji biti će neophodno. Iz svih ovih razloga, za Državne kancelarije za Tempus predviđena je direktna dodjela u skladu sa Članom 168(f) Pravilnika o provođenju, a potpuno finansiranje biti će dato na osnovu Člana 253.1 (e) Pravilnika o provođenju. U slučajevima neodobravanja prijedloga od strane državne vlasti, Državne kancelarije za Tempus može imenovati Komisija nakon obavljenog postupka nadmetanja.

Agencija će nastaviti sazivati Državne kontaktne punktove u državama članicama EU i Državne kancelarije za Tempus u zemljama korisnicama na satanke umrežavanja.

Delegacije Evropske unije u partnerskim zemljama biti će blisko uključene u različitim fazama realizacije programa: konsultacije sa ministarstvima prosvjete o državnim prioritetima konsultacija o podobnosti visokoškolskih ustanova i relevantnosti prijedloga projekata u izabranim zemljama; podrška u promociji programa.

Na državnom nivou, slijedeći su organi zaduženi za sektor visokog obrazovanja:

- Albanija: Ministarstvo prosvjete i nauke
- Bosna i Hercegovina: Ministarstvo civilnih poslova-Sektor za obrazovanje
- Kosovo: Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije
- Crna Gora: Ministarstvo prosvjete i nauke
- Srbija: Ministarstvo prosvjete i nauke

Dodatak 4: Pozivanje na zakone, propise i strateška dokumenta

- Odluka Vijeća od 18. februara 2008. god. (2008/210/EZ) o principima, prioritetima i uslovima sadržanim u Evropskom partnerstvu sa Albanijom i ukidanju Odluke 2006/54/EZ
- Odluka Vijeća od 18. februara 2008. god. (2008/211/EZ) o principima, prioritetima i uslovima sadržanim u Evropskom partnerstvu sa Bosnom i Hercegovinom i ukidanju Odluke 2006/55/EZ
- Odluka Vijeća od 22. januara 2007. god. (2007/49/EZ) o principima, prioritetima i uslovima sadržanim u Evropskom partnerstvu sa Crnom Gorom.
- Odluka Vijeća od 18. februara 2008. god. (2008/213/EZ) o principima, prioritetima i uslovima sadržanim u Evropskom partnerstvu sa Srbijom uključujući Kosovo
- Višekorisnički višegodišnji indikativni planski dokument (2011-2013)

⁹ Poziv za podnošenje ponuda u slučaju ugovora o uslugama i poziv za podnošenje prijedloga projekata u slučaju grantova.

Dodatak 5: Detalji ugovora koje finansira EU

Svi ugovori kojima se realiziraju aktivnosti moraju biti dodijeljeni i sprovedeni u skladu sa postupcima i standardnim dokumentima koje utvrdi i objavi Komisija, a koji su na snazi u vrijeme pokretanja predmetnog postupka. Sudjelovanje u dodjeli ugovora za postojeće aktivnosti otvoreno je za sva fizička i pravna lica koja su obuhvaćena Instrumentom za pretpristupnu pomoć (Uredba Vijeća (EZ) broj 1085/2006 kojom se uspostavlja Instrument za pretpristupnu pomoć, od 17. jula 2006).

Osnovni kriterijumi odabira i dodjele za dodjelu grantova propisani su u Naslovu VI Dijela I „Grantovi“ Finansijske uredbe, upotpunjeno Poglavljem 4 „Grantovi“ Naslova IV „Spoljne aktivnosti“ Dijela II „Posebnih odredbi“ iste Uredbe.

Maksimalna moguća stopa sufinansiranja za grantove iznosi 90%. Ovaj iznos sufinansiranja pravda se činjenicom da je program Tempus program koji se vodi prema potražnji u regionu. To je jedan od dugogodišnjih programa koji finansira EU, a koji podržava saradnju i održive kapacitete u oblasti visokog obrazovanja u regionu zapadnog Balkana, te je zato jasno identificiran kao uspješna inicijativa. Tempus IV nastaviće da obezbjeđuje uticaj i vidljivost ove akcije EU.

Za grantove koji se dodijele Državnim kancelarijama za Tempus u okviru Komponente III (Prateće mjere), puno finansiranje primjenjivati će se na osnovu Člana 253.1(e) Uredbe Komisije (EU, Euroatom) br. 2342/2002 od 23. decembra 2002. godine, kojom se propisuju detaljna pravila za sprovođenje Finansijske uredbe koja se primjenjuje na opšti budžet Evropske unije.

Za komponente I programa "Zajednički projekti" i komponentu II "Strukturni projekti", projektni prijedlozi dostavljati će se u odgovoru na godišnje pozive za podnošenje prijedloga koji se objave u Službenom glasniku i na internetskoj stranici programa, a koji će se zatvoriti u proljeće 2013. godine. Da bi se fokusirale intervencije programa i ojačao uticaj programa, biti će definirani regionalni i državni prioriteti. Projekte u okviru obe komponente mogu predložiti konzorcijumi Visokoškolskih institucija (VŠI) iz EU i partnerskih zemalja. Javne uprave (ministarstva, druge državne, regionalne i lokalne uprave) ili vladine organizacije također mogu sudjelovati u programu Tempus kao partneri, ali se ne mogu finansirati iz sredstava granta, osim za dnevnice i putne troškove. Grantovi za Zajedničke projekte i Strukturne mjere kretati će se u rasponu od 500 000 EUR do 1 500 000 EUR. Za Kosovo i Crnu Goru utvrđen je minimalni iznos granta od 300 000 EUR za državne projekte (i za Zajedničke projekte i za Strukturne mjere).

Za komponentu programa III, "Prateće mjere" realizirati će se kroz proširenje 5 sporazuma o grantu sa Državnim kancelarijama za Tempus (DKT), koji će biti potpisani u 4. kvartalu 2013. godine, jednu posebnu dodjelu koja će biti potpisana u 3. kvartalu 2013. godine, u okviru postojećih okvirnih ugovora, i 2 ugovora sa stručnjacima koji se odaberu iz poziva za izražavanje interesa. Konkretno, sastanci koordinatora projekta i drugih zainteresiranih strana odvijati će se u okviru odgovarajućeg okvirnog ugovora. Širenje može biti organizirano kroz različite aktivnosti kao što su tematski seminari (realizirana putem okvirnog ugovora) ili studije (realizirane kroz pozive za izražavanje interesa). Za Državne kancelarije za Tempus predviđena je direktna dodjela na osnovu Člana 168.1(f) Pravilnika o provođenju, a puno finansiranje biti će sprovedeno na osnovu Člana 253.1(e) Pravilnika o provođenju.

Dodatak 6: Aktivnosti vidljivosti Projekta

ÈACEA promovira program i njegove Pozive za podnošenje prijedloga projekata na svojoj internetskoj stranici i putem brojnih publikacija, koje su na raspolaganju i u štampano izdanju i u elektronskom obliku. Informacije se naširoko distribuiraju u zemljama učesnicama, naročito putem informativnih sesija u organizaciji Državnih kontakt-punktova u državama članicama i Državnih kancelarija za Tempus u partnerskim zemljama. Delegacije EU su također uključene u širenje informacija o programu.

U realizaciji projekata posebna pažnja je posvećena vidljivosti, širenju i eksploataciji rezultata. Od svakog partnerstva se zahtijeva da obezbijedi solidnu strategiju komunikacije (a) da promovira program i širi rezultate projekta, pokušavajući da dosegne do maksimalnog broja institucija i (b) da obezbijedi vidljivost programa u svim izvještajima, publikacijama i događajima vezanim za projektne aktivnosti.

Potvrđujem da ovaj prijevod u potpunosti odgovara originalu koji je sastavljen na engleskom jeziku.

Ovj.br. 14/08/2013-1c

Prijedor, 14. avgust 2013.

Aleksandra Majkić

stalni sudski tumač za engleski jezik, imenovana od strane

Ministarstva pravde Republike Srpske i Okružnog suda u

Banja Luci; po odluci: 01/2-704-30/02 od: 21. novembar 2002.